

Aki ORR

Πολιτική
Χωρίς
Πολιτικούς

**Ένα φυλλάδιο για την Άμεση Δημοκρατία
στις σύγχρονες συνθήκες**

Μετάφραση από το αγγλικό κείμενο: Σίισον Βωβού

Επιμέλεια: Χαμηής Κιατίτης

2005

Περιεχόμενα

Εισαγωγή

- 1. Πολιτική**
- 2. Οι αποφάσεις δεν είναι συμπεράσματα**
- 3. Προτεραιότητες**
- 4. Πολιτικοί**
- 5. Κοινωνία**
- 6. Το Κράτος**
- 7. Δημοκρατία**
- 8. Ελευθερία**
- 9. Αρχή της Πολιτικής Ισότητας (ΑΠΙ)**
- 10. Πολιτικά Κόμματα**
- 11. Άμεση Δημοκρατία (ΑΔ)**
- 12. ΑΔ στο Χώρο Δουλειάς**
- 13. ΑΔ στην Εκπαίδευση**
- 14. ΑΔ στην Οικογένεια**
- 15. Βασικοί Κανόνες της ΑΔ**
- 16. Πώς λειτουργεί η ΑΔ;**
- 17. Προβλήματα της ΑΔ**
- 18. Απαντήσεις στους Επικριτές**
- 19. Προώθηση της ΑΔ**

Τι είναι η πολιτική;

Τι κάνουν οι πολιτικοί;

Χρειαζόμαστε πολιτικούς;

Μπορεί ο καθένας και η καθεμιά να κάνει αυτό που κάνουν οι πολιτικοί;

Η πολιτική εξουσία διαφθείρει.

Μπορούμε να την καταργήσουμε;

Πώς;

Απαντήσεις στα πιο πάνω ερωτήματα θα βρείτε στο σύγγραμμα αυτό.

Εισαγωγή

Σ' όλο τον κόσμο, σήμερα, οι περισσότεροι άνθρωποι δεν εμπιστεύονται τους περισσότερους πολιτικούς.

Πολιτικά σκάνδαλα, συνωμοσίες και διαφθορά συμβαίνουν καθημερινά, σε κάθε χώρα και σε κάθε πολιτικό κόμμα, γι' αυτό και οι περισσότεροι πολιτικοί δεν χαίρουν εμπιστοσύνης ακόμα κι από τους υποστηρικτές τους. Πολλοί πιστεύουν ότι η πολιτική εκτρέφει σίγουρα τη διαφθορά (είναι πασίγνωστο το γνωμικό, «*Κάθε εξουσία διαφθείρει*»). Και δεν εκπλήσσει ότι ο περισσότερος κόσμος δεν εμπιστεύεται όχι μόνο τους πολιτικούς, αλλά και την ίδια την πολιτική.

Πολλές και πολλοί αρνούνται να ψηφίσουν. Δεν πιστεύουν πλέον ότι οι εκλογές μπορούν να φέρουν σημαντική αλλαγή.

Η άρνηση ψήφισης αντιπροσώπων αποτελεί έκφραση «μομφής» εναντίον της εξουσίας από αντιπρόσωπους.

Συχνά ο λαός, αηδιασμένος από τη διπροσωπία των περισσότερων πολιτικών, αναζητά αξιόπιστους πολιτικούς. Εάν βρει κάποιους, κι αυτοί τελικά τον απογοητεύουν. Και δεν εκπλήσσει που κάποιοι πιστεύουν πως θα πρέπει ένας δικτάτορας ν' αντικαταστήσει το κοινοβούλιο. Άλλοι, που απορρίπτουν τη δικτατορία, αλλά δεν βλέπουν κάποια εναλλακτική λύση, εγκαταλείπουν κάθε προσπάθεια και αφήνουν την πολιτική στους πολιτικούς. Αυτό χειροτερεύει τα πράγματα, αφού η διαχείριση των δημοσίων ζητημάτων αφήνεται στους πολιτικούς, που ενδιαφέρονται περισσότερο για την εξουσία τους απ' ότι για τα συμφέροντα της κοινωνίας.

Αυτό το φυλλάδιο εξηγεί πώς μπορούν τα κοινωνικά ζητήματα να ρυθμίζονται από όλους τους πολίτες –όχι από εκπροσώπους– με το να αποφασίζουν όλοι άμεσα πάνω σε ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ, αντί εκλέγουν πολιτικούς για να το κάνουν εκ μέρους τους. Όταν όλοι οι πολίτες αποφασίζουν για όλες τις πολιτικές, οι πολιτικοί γίνονται περιττοί αφού η δουλειά τους είναι να αποφασίζουν για άλλους. Οι πολιτικοί εκπροσωπούν άλλους. Το δικαίωμα να αποφασίζει κανείς για άλλους είναι

«εξουσία» «πολιτική δύναμη ή ισχύς», και είναι αυτή η δύναμη –όχι η πολιτική– που εκτρέφει τη διαφθορά. Η κατάργηση του δικαιώματος και ταυτόχρονα υποχρέωσης να εκλέγεις εκπροσώπους καταργεί και την διαφθορά. Όταν κανείς δεν έχει το δικαίωμα να αποφασίζει για άλλους, η πολιτική θα εξαγνιστεί από την υποκρισία, τη διπροσωπία και τις συνωμοσίες.

Όταν όλοι οι πολίτες αποφασίζουν οι ίδιοι για όλες τις πολιτικές, έχουμε ένα νέο πολιτικό σύστημα που λέγεται **Άμεση Δημοκρατία (ΑΔ)**. Σε ένα τέτοιο σύστημα, κανείς δεν αποφασίζει για άλλους, κανείς δεν πληρώνεται για να αποφασίζει την πολιτική, έτσι το κόστος λειτουργίας της κοινωνίας μειώνεται δραστικά, και όμως αυξάνεται το ενδιαφέρον των πολιτών για την κοινωνία τους.

Κανένα πολιτικό σύστημα δεν μπορεί να γιατρέψει όλα τα πολιτικά προβλήματα. Η πίστη ότι υπάρχει μια τέτοια θεραπεία, είναι επικίνδυνη αυταπάτη. **Δεν υπάρχει τέτοια θεραπεία.** Η κατάργηση της εξουσίας θα επιλύσει πολλά πολιτικά προβλήματα, αλλά όχι όλα. Όταν κάθε πολίτης μπορεί να προτείνει, να συζητά και να ψηφίζει για κάθε πολιτική, κανείς δεν έχει την εξουσιοδότηση να αποφασίζει για άλλους, έτσι καταργείται η εξουσία των πολιτικών. Η Πολιτική εξουσία λειτουργεί σαν ναρκωτικό. Αυτοί που το λαμβάνουν – σε οποιοδήποτε Κράτος, Εκκλησία, Δήμο, σχολείο ή οικογένεια – εθίζονται σ' αυτό. Πρέπει να αντιμετωπίζονται σαν ναρκομανείς που θα κάνουν οτιδήποτε για να πάρουν το ναρκωτικό τους.

Πολλοί πολιτικοί λαχταρούν την εξουσία για την εξουσία, αλλά ακόμα και οι λίγοι που τη χρησιμοποιούν για να βελτιώσουν την κοινωνία, θα κάνουν τα πάντα για να την διατηρήσουν.

Η **Άμεση Δημοκρατία** καταργεί την πολιτική εξουσία απαγορεύοντας σε οποιονδήποτε να αποφασίζει για άλλους.

Στην **Άμεση Δημοκρατία**, κανείς δεν αποφασίζει για άλλους. Κάθε πολίτης έχει μόνο μια ψήφο για κάθε πολιτική και εκπροσωπεί τον εαυτό του και μόνο.

Αν μια πολιτική παράγει ανεπιθύμητα αποτελέσματα, την ευθύνη έχουν αυτοί που την ψήφισαν. Για να εμποδιστεί η επανάληψη κακών αποφάσεων, οι ψηφοφόροι πρέπει να ανακαλύψουν τι τους έκανε να ψηφίσουν για μια κακή απόφαση και να επανεξετάσουν τα κίνητρά τους. Αυτό ωθεί

τους ανθρώπους να ψάξουν για τις αιτίες των πολιτικών προβλημάτων μέσα τους –όχι έξω απ' αυτούς– ώστε να τις βρουν και να τις υπερνικήσουν.

Η Άμεση Δημοκρατία μπορεί να συνοψιστεί ως εξής: **Κάθε πολίτης έχει, σε κάθε στιγμή, το δικαίωμα να προτείνει, να συζητά και να ψηφίζει πάνω σε όλες τις υπό κρίση πολιτικές ή θέματα υπό συζήτηση.**

Αυτό καταργεί την πολιτική εξουσία των εκπροσώπων, τη δικαιοδοσία τους να αποφασίζουν πολιτική για άλλους. Στην **Άμεση δημοκρατία**, κανείς δεν αποφασίζει καμιά πολιτική για άλλους. Κάθε πολίτης έχει το δικαίωμα να προτείνει, να συζητά και να ψηφίζει για κάθε πολιτική. Το εάν οι πολίτες θα χρησιμοποιούν αυτό το δικαίωμα –ή όχι– εξαρτάται από τους ίδιους.

* * *

1. Πολιτική

Οι όροι «Πολιτική», «Πολιτικοί», «Πολιτικό Μέτρο», «Αστυνομία - από το Άστνυ = πόλις, αγγλικά Police» προέρχονται όλοι από την Ελληνική λέξη «Πόλις ή Πόλη», που υπονοεί την Πόλη-Κράτος στην αρχαία Ελλάδα. Κάθε πόλη δημιουργούσε τους δικούς της νόμους, δικαστήρια, χρήμα, στρατό και εξωτερική πολιτική. Υπήρχαν διαφορετικές Πόλεις-Κράτη, κάθε μια με το ειδικό σύστημα διοίκησης, της διαμόρφωσης των νόμων της, της πολιτικής και του στρατού της. Κάποιες πόλεις πήραν το όνομα των θεμελιωτών τους: ο Αυτοκράτορας Κωνσταντίνος θεμελίωσε την Κωνσταντινού-πολη. Η Αδριανού-πολις πήρε το όνομά της από τον Αδριανό. Ακρόπολη είναι το υψηλότερο σημείο της αρχαίας Αθήνας και κάθε άλλης πόλης.

Αυτό που σκοπεύει να κάνει η πόλη, ονομάζεται «Πολιτική». «Πολιτική» ήταν η συμμετοχή στις διαδικασίες κατά τις οποίες παίρνονταν αποφάσεις αυτού που έπρεπε να κάνει η Πόλις. Αυτοί που αποφασίζουν την πολιτική ονομάζονται «Πολιτικοί».

Το ένοπλο τμήμα των πολιτών που επιφορτίζεται με το καθήκον να επιβλέπει την τήρηση από τους πολίτες των νόμων και να συλλαμβάνει και προσάγει τους παρανομούντες στα δικαστήρια, ονομάζεται «Αστυνομία».

Στις μέρες μας μπορούμε να αντικαταστήσουμε τον όρο «Πόλις» με τον όρο «Κοινωνία» και η «Πολιτική» είναι η δραστηριότητα που οδηγεί στο πάρσιμο αποφάσεων για το τι πρέπει να κάνει μια ολόκληρη κοινωνία.

Σε μερικές Πόλεις, οι δικτάτορες αποφάσιζαν τι πρέπει να κάνει η Πόλις (δηλαδή η οργανωμένη κοινωνία), σε άλλες αποφάσιζαν οι γέροντες, ή οι γαιοκτήμονες.

Στην Αθήνα όλοι οι ελεύθεροι άνδρες (όχι οι γυναίκες και οι δούλοι) αποφάσιζαν όλες τις πολιτικές. Αυτό ονομαζόταν «**Δημο-κρατία**» επειδή ο «Δήμος» (το σύνολο της κοινότητας) είχε «Κράτος», συγκεκριμένα – δικαιοδοσία να αποφασίζει τι πρέπει να κάνει η Πόλις.

Αυτό που οι άνθρωποι ονομάζουν σήμερα «**Δημοκρατία**» είναι ένα σύστημα όπου οι εκπρόσωποι των πολιτών – όχι όλοι οι ίδιοι οι πολίτες – αποφασίζουν για όλες τις πολιτικές. Αυτό είναι **Κυβέρνηση από Αντιπρόσωπους** (ΚΑ) και όχι **Δημοκρατία**. Είναι αναληθές και παραπλανητικό να αποκαλείται ένα τέτοιο σύστημα «**Δημοκρατία**».

Στην πραγματική Δημοκρατία όλοι οι πολίτες αποφασίζουν για όλες τις πολιτικές και κανείς δεν αποφασίζει για άλλους.

Πολιτική σημαίνει να αποφασίζεται τι πρέπει να κάνει μια ολόκληρη κοινωνία. Αυτό γίνεται στις μέρες μας από λίγους πολιτικούς. Παντού σήμερα, μόνο λίγοι Εκπρόσωποι των πολιτών – όχι οι ίδιοι οι πολίτες – αποφασίζουν όλες τις πολιτικές.

Οι άνθρωποι αποδέχονται τη διαμόρφωση πολιτικής από εκπροσώπους, επειδή δεν βλέπουν ακόμα πώς μπορούν να το κάνουν αυτοί οι ίδιοι οι πολίτες. Αυτό φαίνεται αδύνατο. Η ανακάλυψη του τι θέλουν τα εκατομμύρια των πολιτών, φαινόταν πολύ περίπλοκο μέχρι πρόσφατα. Σήμερα, μπορεί να γίνει με τα ηλεκτρονικά μέσα.

Στην **Άμεση Δημοκρατία** κάθε πολίτης μπορεί να προτείνει, να συζητά και ψηφίζει για κάθε πολιτική.

Είναι αυτό τεχνικά δυνατό σήμερα; **-Ναι!**

Είναι επιθυμητό; Για κάποιους Όχι! Για άλλους Ναι!

Κάνω πολιτική σημαίνει αποφασίζω πολιτική. Τι σημαίνει «**αποφασίζω**»;

Στην πολιτική υπάρχουν δύο τύποι αποφάσεων:

1. Τι πρέπει να κάνει μια κοινωνία; (πολιτικές αποφάσεις)
2. Πώς πρέπει να το κάνει η κοινωνία; (αποφάσεις για το πώς να πραγματοποιηθούν οι πολιτικές αποφάσεις)

Το κεφάλαιο που ακολουθεί συζητά τον πρώτο τύπο. Ένα επόμενο κεφάλαιο συζητά τον δεύτερο τύπο.

* * *

2. **Οι αποφάσεις δεν είναι συμπεράσματα**

Μερικοί άνθρωποι συγχέουν τις αποφάσεις με τα συμπεράσματα. Οι αποφάσεις δεν είναι συμπεράσματα.

Αποφασίζω σημαίνει ΠΡΟΤΙΜΩ. Συμπεραίνω σημαίνει ΚΑΝΩ ΔΙΑΓΝΩΣΗ.

Μια απόφαση είναι μια προτίμηση, ένα συμπέρασμα είναι μια διάγνωση.

Υπάρχουν τέσσερις διαφορές μεταξύ μιας «απόφασης» και ενός «συμπεράσματος».

1. «Αποφασίζω» σημαίνει ότι κάνω μια **επιλογή** από έναν αριθμό δυνατών επιλογών. Εάν υπάρχει μόνο μια επιλογή, δεν μπορούμε να επιλέξουμε και δεν υπάρχει τίποτα να αποφασιστεί. Επιλέγω σημαίνει **προτιμώ**.

Η **προτίμηση** προσδιορίζεται από μια **προτεραιότητα**. Έτσι, **κάθε απόφαση προσδιορίζεται από μια προτεραιότητα**.

«Καταλήγω σε ένα συμπέρασμα» είναι κάτι τελείως διαφορετικό. Υπάρχει μόνον ένα σωστό συμπέρασμα και δεν μπορούμε να επιλέξουμε με

βάση προτεραιότητες. Πρέπει να το συνάγουμε από τα δεδομένα, με τη χρήση λογικής αιτιολόγησης και τεχνικής γνώσης. Δεδομένα, αιτιολόγηση και γνώση –όχι προτεραιότητες– προσδιορίζουν ένα και μόνο σωστό συμπέρασμα. Πρέπει να το αποδεχτούμε ακόμα κι αν προτιμούμε κάτι διαφορετικό.

2. Ένα συμπέρασμα μπορεί να είναι «σωστό» ή «λάθος» ($2+2=5$), αλλά όχι «Καλό» ή «Κακό». Δεν υπάρχουν κακά συμπεράσματα, μόνο λανθασμένα. Μια απόφαση μπορεί να είναι «Καλή» ή «Κακή», αλλά όχι «σωστή» ή «λάθος». Δεν υπάρχουν λανθασμένες αποφάσεις, μόνο κακές αποφάσεις.
3. Αυτοί και αυτές που λαμβάνουν αποφάσεις φέρουν την ευθύνη γι' αυτό που θα προκύψει, αφού θα μπορούσαν να είχαν αποφασίσει διαφορετικά –με διαφορετική προτεραιότητα– και να είχαν ένα διαφορετικό αποτέλεσμα. Αυτοί που συμπεραίνουν δεν έχουν ευθύνη για τα αποτελέσματα. Δεν θα μπορούσαν να βγάλουν ένα διαφορετικό συμπέρασμα που να είναι σωστό.

Έχουν ευθύνη μόνο για την ορθότητα του συμπεράσματος, όχι για τα αποτελέσματά του.

4. Τα στοιχεία προσδιορίζουν τα συμπεράσματα, όχι τις αποφάσεις. Τα ίδια δεδομένα αναγκάζουν διαφορετικούς ανθρώπους να βγάλουν το ίδιο συμπέρασμα, αλλά μπορεί να παίρνουν διαφορετικές αποφάσεις σ' αυτό λόγω των διαφορετικών προτεραιοτήτων τους.

Για να ξεκαθαρίσουμε περισσότερο τις διαφορές μεταξύ απόφασης και συμπεράσματος, ας συγκρίνουμε τον Άμλετ όταν προβληματίζεται «*Να ζει κανείς ή να μη ζει;*» με έναν γιατρό όταν προβληματίζεται «*Να κάνω τον ακρωτηριασμό ή να μην κάνω τον ακρωτηριασμό;*» Ο Άμλετ έχει δύο επιλογές και πρέπει να αποφασίσει τη μία. Η γνώση και η λογική δεν μπορούν να τον βοηθήσουν, αφού δε μπορούν να προσδιορίσουν τι είναι «Καλό» γι' αυτόν. Από την άλλη, ένας γιατρός πρέπει να επιλύσει αυτό το δίλημμα με την ιατρική γνώση και τη λογική αιτιολόγηση που οδηγεί στο σωστό ιατρικό συμπέρασμα. Αν αυτό έχει «κακές» επιπτώσεις δεν θα φταίει ο γιατρός.

Ένας γιατρός έχει ευθύνη μόνο για την ορθότητα του δικού του συμπεράσματος.

Φανταστείτε έναν ασθενή που υποφέρει από όγκο στο πόδι. Ο γιατρός, αναλύοντας τα αποτελέσματα των εξετάσεων, καταλήγει ότι ο ασθενής έχει καρκίνο και λέει: «Ο ακρωτηριασμός θα σε κάνει να ζήσεις περισσότερο. Χωρίς αυτόν, θα πεθάνεις σύντομα». Ένας γιατρός, αναλύοντας με τη λογική του τα ιατρικά δεδομένα, βγάζει ένα και μόνο ιατρικό συμπέρασμα («διάγνωση»). Αν το συμπέρασμα είναι λανθασμένο, αυτό οφείλεται σε λάθος δεδομένα ή αιτιολόγηση, αλλά όχι σε κάποια προτεραιότητα του γιατρού. Τα ιατρικά δεδομένα προσδιορίζουν το συμπέρασμα του γιατρού, αλλά όχι την αντίδραση του ασθενή σ' αυτό το συμπέρασμα. Ο ασθενής – όχι ο γιατρός– **αποφασίζει** πώς να αντιμετωπίσει το συμπέρασμα του γιατρού. Το ίδιο **συμπέρασμα** μπορεί να οδηγήσει διαφορετικούς ασθενείς να πάρουν **διαφορετικές** αποφάσεις που να οφείλονται σε διαφορετικές προτεραιότητες. Κάποιοι αποφασίζουν να πεθάνουν αντί να ζουν με αναπηρία, άλλοι αποφασίζουν να ζήσουν ανάπηροι αντί να πεθάνουν. Ποια απόφαση είναι «Καλή»;

Μπορεί να είναι «καλές» δύο αποφάσεις αντίθετες μεταξύ τους;

Όσο κι αν εκπλήσσει, η απάντηση είναι – Ναι!

Ο λόγος είναι απλός: διαφορετικοί ασθενείς έχουν διαφορετικές προτεραιότητες, μερικοί προτιμούν την αναπηρία από το θάνατο, ενώ άλλοι προτιμούν το θάνατο από την αναπηρία. Και οι δύο αποφάσεις είναι «καλές» γι' αυτούς που τις πήραν, αφού προσδιορίζονται από διαφορετικές προτεραιότητες, όχι από γεγονότα, γνώση ή λογική. Διαφορετικοί άνθρωποι έχουν διαφορετικές προτεραιότητες, και δεν υπάρχει απόλυτη προτεραιότητα που να μας δίνει τη δυνατότητα να βαθμολογήσουμε όλες τις προτεραιότητες.

Πώς σχετίζονται αυτά όλα με την πολιτική;

Η πολιτική είναι αποφάσεις ή συμπεράσματα;

Οι πολιτικοί «αποφασίζουν» ή «συμπεραίνουν» την πολιτική;

Στην πολιτική οι άνθρωποι ψηφίζουν. Η ψήφος είναι επιλογή. Επιλέγω σημαίνει προτιμώ. **Αποφασίζουμε** τι προτιμούμε.

Κάθε ένας που αποφασίζει πολιτική – Βασιλιάς, Δικτάτορας, Πρόεδρος, Πρωθυπουργός, Ηγέτης ή απλός πολίτης – **κάνει μια επιλογή** μεταξύ πολλών επιλογών. Δεν μπορούμε να επιλέξουμε ένα συμπέρασμα. Η

απάντηση στο «*Τι να κάνουμε;*» είναι πάντα μια απόφαση, ποτέ ένα συμπέρασμα.

Οι αποφάσεις προσδιορίζονται από προτεραιότητες, όχι από δεδομένα, γνώση και λογική. Τα ίδια γεγονότα, γνώση και λογική, μπορεί να οδηγήσουν σε διαφορετικές αποφάσεις λόγω διαφορετικών προτεραιοτήτων.

Η πολιτική είναι αποφάσεις, όχι συμπεράσματα. **Αποφασίζουμε** τα πολιτικά ζητήματα. Δεν τα συμπεραίνουμε.

Αυτοί που παίρνουν αποφάσεις είναι υπεύθυνοι για τα αποτελέσματα των αποφάσεών τους, αφού θα μπορούσαν να είχαν πάρει διαφορετική απόφαση (που την εμπνέει μια διαφορετική προτεραιότητα) και να έχουν διαφορετικά αποτελέσματα.

Οι πολιτικοί που οι αποφάσεις τους παράγουν ανεπιθύμητα αποτελέσματα, συνήθως προσπαθούν να αποφύγουν την ευθύνη των αποτελεσμάτων αυτών λέγοντας «*Δεν είχα άλλη επιλογή*» παριστάνοντας ότι οι αποφάσεις τους ήταν συμπεράσματα. Αλλά ψήφισαν. Η ψήφος είναι επιλογή. Δεν μπορεί κάποιος να επιλέξει ένα συμπέρασμα.

* * *

3. *Προτεραιότητες*

Προτεραιότητα είναι μια αρχή που προσδιορίζει την προτίμηση. Χωρίς προτεραιότητα δεν μπορούμε να επιλέξουμε.

«**Αποφασίζω**» σημαίνει ότι προχωρώ σε μια επιλογή μεταξύ πολλών επιλογών. Προτιμούμε σύμφωνα με τις προτεραιότητές μας. Οι προτεραιότητες προσδιορίζουν τι θεωρούμε «καλό» και για ποιον είναι «καλό». Πολλοί πιστεύουν ότι οι προτεραιότητες είναι «φυσικές» ή «αυτονόητες». Δεν είναι έτσι. Είναι αυθαίρετοι ισχυρισμοί που προβάλλουμε, αφού χωρίς αυτούς δεν μπορούμε να λάβουμε μια απόφαση.

Πριν τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο στην Ευρώπη, πολλοί πίστευαν ότι «καλό» σημαίνει «*Ότι είναι καλό για τον Βασιλιά και τη χώρα*». Στις ΗΠΑ μερικοί πίστευαν ότι «*Αυτό που είναι καλό για την εταιρία General*

Motors, είναι καλό για τις Ηνωμένες Πολιτείες». Αλλά αυτό που είναι καλό για τη General Motors είναι καλό και για την εταιρία αυτοκινήτων Ford; Οι εργαζόμενοι στη Ford μπορεί να σκέπτονται διαφορετικά.

Οι ανθρώπινες προτεραιότητες δημιουργούνται από τους ανθρώπους, όχι από τη «Φύση», όχι από το «Θεό», όχι από την «Ιστορία», όχι από την «Πραγματικότητα». Οι προτεραιότητες δεν μας επιβάλλονται από τα έξω, από τα πάνω ή από τα κάτω. Εάν γινόταν αυτό, δεν θα υπήρχαν πολιτικά προβλήματα. Πολύς κόσμος πιστεύει ότι η «Επιβίωση» είναι η απώτατη προτεραιότητα που μας επιβάλλεται από τη Φύση. Ο Άμλετ το απορρίπτει αυτό. Εάν η επιβίωση ήταν η προτεραιότητά του, το «να μην ζει» δεν θα ήταν επιλογή, αφού το συμπέρασμα θα ήταν «να ζει» και δεν θα είχε ν' αποφασίσει τίποτα. Αλλά για τον Άμλετ, το «να μην ζει» είναι μια επιλογή, γι' αυτό πρέπει ν' αποφασίσει, όχι να συμπεράνει. Για τον Άμλετ –και πολλούς άλλους– η επιβίωση δεν είναι η απώτατη προτεραιότητα. Δεν υπάρχει απώτατη προτεραιότητα.

Μια έρευνα του BBC που έγινε το 2004, έδειξε ότι το 71% των πολιτών των ΗΠΑ ήταν πρόθυμοι να «πεθάνουν για το Θεό». Αξιολογούν το θεό περισσότερο από την επιβίωσή τους. Πολλοί αξιολογούν τον ΤΡΟΠΟ ζωής περισσότερο από την ίδια τη ζωή. Πολλοί προτιμούν να διακινδυνεύσουν τις ζωές τους για την Ελευθερία ή την Τιμή αντί να ζουν καταπιεσμένοι ή ντροπιασμένοι. «Θάνατος πριν την ατίμωση!» και «Ελευθερία ή θάνατος!» ενέπνευσαν εκατομμύρια να πολεμήσουν ενάντια στην καταπίεση, αντί να υποταχθούν σ' αυτήν.

Είναι η υποταγή στην ναζιστική κυριαρχία προτιμότερη από τον αγώνα ενάντια στο ναζισμό; Πολλοί απάντησαν: **Όχι!**

Η ανθρώπινη κοινωνία δεν δημιουργήθηκε από τη Φύση. Αποτελεί μια αυθαίρετη δημιουργία των ανθρώπων. Με τη δημιουργία της κοινωνίας, οι άνθρωποι απελευθέρωσαν τους εαυτούς τους από την πλήρη υποταγή στη Φύση. Στη Φύση, η συμπεριφορά καθορίζεται από τις βιολογικές ανάγκες. Δεν υπάρχει τίποτα «καλό» στο να καθορίζεσαι ολοκληρωτικά από βιολογικές ανάγκες: καταργείται η ελευθερία και μειώνονται οι προτεραιότητες σε μια – την επιβίωση. Η ζωή στο πλαίσιο της κοινωνίας μας απελευθερώνει από αυτή τη δουλεία κάνοντας ευκολότερη την εκπλήρωση των βιολογικών αναγκών. Η κοινωνία μας δίνει την ελευθερία να επιλέξουμε μεταξύ προτεραιοτήτων που εμείς θέσαμε, όχι η Φύση.

Η ζωή στην κοινωνία μας δίνει τη δυνατότητα να επιλέξουμε τις δικές μας προτεραιότητες.

Όλες οι πολιτικές προτεραιότητες μπορεί να ταξινομηθούν σε πέντε τύπους, με βάση το ερώτημα:

«Θέλω να κάνω αυτό που είναι ‘Καλό’, αλλά για ποιον/ποιαν πρέπει να είναι καλό;»

Οι πέντε πιθανές απαντήσεις είναι:

1. Καλό για μένα/την οικογένειά μου (η Εγωκεντρική προτεραιότητα)
2. Καλό για το βασιλιά/χώρα/έθνος/φυλή (η εθνοκεντρική προτεραιότητα)
3. Καλό για την Ανθρωπότητα (η ανθρωποκεντρική προτεραιότητα)
4. Καλό για το Θεό (θεοκεντρική προτεραιότητα)
5. Καλό για όλη τη Φύση (βιο-κεντρική προτεραιότητα)

Ανά πάσα στιγμή έχουμε μια και μόνο προτεραιότητα. Τη χρειαζόμαστε, γιατί χωρίς αυτήν δεν μπορούμε να αποφασίσουμε.

Δεν μπορούμε να έχουμε δύο προτεραιότητες συγχρόνως, γιατί δεν μπορεί να προτιμούμε δύο πράγματα. Μπορεί να θέλουμε δύο πράγματα, αλλά πρέπει να επιλέξουμε το ένα που προτιμάμε με βάση την προτεραιότητά μας.

Κάθε προτεραιότητα αποκλείει όλες τις άλλες προτεραιότητες. Το «Καλό για το Βασιλιά και τη Χώρα» αποκλείει το «Καλό για εμένα», το «Η Γερμανία υπεράνω Όλων» αποκλείει το «Κυρίαρχη Βρετανία», και τα δύο αποκλείουν το «Καλό για την Ανθρωπότητα». Πολλοί άνθρωποι χρησιμοποιούν μια προτεραιότητα για ένα σκοπό και μια άλλη προτεραιότητα για άλλους σκοπούς αλλά κάθε δεδομένη στιγμή, καθένας και καθεμιά έχουν μόνο μια προτεραιότητα.

Οι οικονομικές και πολιτικές συγκρούσεις προέρχονται από συγκρούσεις προτεραιοτήτων. Ο εθνοκεντρισμός μιας ομάδας συγκρούεται με τον εθνοκεντρισμό άλλων ομάδων και συχνά οδηγεί στον πόλεμο.

Ο εγωκεντρισμός ενός προσώπου συγκρούεται με τον εγωκεντρισμό όλων των άλλων προσώπων.

Ο εγωκεντρισμός, η κυρίαρχη προτεραιότητα του καπιταλισμού, συγκρούεται με τον ανθρωποκεντρισμό, που είναι η προτεραιότητα του σοσιαλισμού και του χριστιανισμού.

Κάθε προτεραιότητα έχει υπο-προτεραιότητες, με βάση τις οποίες αποφασίζεται τι σημαίνει «καλό». «Καλό για μένα» μπορεί να σημαίνει την καλύτερη υγεία, το μέγιστο πλούτο, τη μέγιστη εξουσία, τη μέγιστη ευτυχία ή μακροβιότητα. Κι εδώ επίσης μπορούμε να έχουμε μόνο μια υπο-προτεραιότητα ανά πάσα στιγμή.

Πώς επιδρούν οι προτεραιότητες στον Άμλετ και το γιατρό; Επιδρούν στον Άμλετ, αλλά όχι στο γιατρό.

Ο Άμλετ αποφασίζει σύμφωνα με τις προτεραιότητές του, αλλά ο γιατρός συμπεραίνει προσεγγίζοντας με τη λογική τα ιατρικά δεδομένα, όχι τις προσωπικές προτεραιότητες. Εάν ο Άμλετ είναι θρησκευόμενος, τότε η προτεραιότητα θα τον κάνει να επιλέξει «να ζει», αφού όλες οι θρησκείες απαγορεύουν την αυτοκτονία. Αλλά αν η προτεραιότητά του είναι «καλή για μένα», και αν προτιμά το θάνατο από την ατίμωση, τότε θα αποφασίσει «να μη ζει». Ένας γιατρός δεν μπορεί να επιλέξει κάποιο ιατρικό συμπέρασμα. Τα συμπεράσματα δεν επιλέγονται, αλλά επιβάλλονται από τα δεδομένα και τη λογική.

Και η πολιτική; Η «Πολιτική» είναι συμπεράσματα ή αποφάσεις;

Οι πολιτικοί **ψηφίζουν**. Δεν μπορεί κανείς να ψηφίσει ένα συμπέρασμα, έτσι η πολιτική αποτελείται από αποφάσεις.

«*Το Καλό για το Βασιλιά και τη χώρα*» ήταν η προτεραιότητα των περισσότερων Ευρωπαίων μέχρι τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και εκατομμύρια Ευρωπαίοι πήγαν εθελοντικά να πεθάνουν γι' αυτή την προτεραιότητα.

Δύο παγκόσμιοι πόλεμοι άλλαξαν τις προτεραιότητες των ανθρώπων. Σήμερα, ο περισσότερος κόσμος στην Ευρώπη και της ΗΠΑ έχουν άλλη προτεραιότητα: τον εγωκεντρισμό. «*Κάνω αυτό που είναι καλό για μένα*».

Στην πρώτη ομιλία του το 1961, ο πρόεδρος Κένεντι έκανε έκκληση στους πολίτες των ΗΠΑ να αλλάξουν την προτεραιότητά τους. Είπε:

«*Μην ρωτάς τι μπορεί να κάνει η χώρα σου για ΣΕΝΑ. Ρώτα τι μπορείς ΕΣΥ να κάνεις για τη χώρα σου.*»

Τους ζήτησε να αλλάξουν την προτεραιότητά τους, από τον εγωκεντρισμό στον εθνοκεντρισμό. Πολύ λίγοι το έκαναν.

Οι προτεραιότητες εμφυτεύονται στα παιδιά από τους γονείς, τους δασκάλους, τους ηγέτες. Μόλις εμπεδωθούν, είναι πολύ δύσκολο να τις αλλάξεις – ιδιαίτερα αν αυτό γίνεται με τη χρήση αυταρχικών μεθόδων.

Ο κόσμος πιστεύει ότι η δική του προτεραιότητα είναι «φυσική», «αυτονόητη», «η μόνη λογική επιλογή». Αλλά όλες οι προτεραιότητες είναι αυθαίρετες. Καμιά προτεραιότητα δεν μπορεί να δικαιολογηθεί «αντικειμενικά», καθώς κάθε αιτιολόγηση είναι βασισμένη σε μια προτεραιότητα που επίσης χρειάζεται αιτιολόγηση.

Παρά το αίτημα του Κένεντι, πολύ λίγοι Αμερικανοί μετέβαλαν την εγωκεντρική προτεραιότητά τους.

Μερικοί Αμερικανοί θεώρησαν ότι οι προτεραιότητες του Κένεντι βρίσκονταν σε αντίφαση με τις δικές τους, και τον δολοφόνησαν στις 22 Νοεμβρίου 1963, στο Ντάλας του Τέξας. Αυτό το γεγονός –όπως όλοι οι πόλεμοι– καταδεικνύει ότι η σύγκρουση προτεραιοτήτων συχνά παρακινεί ανθρώπους να σκοτώσουν.

* * *

4. Πολιτικοί

Στην αρχαία Αθήνα, οι πολίτες που ασχολούνταν με την Πόλη ονομάζονταν «Πολίτες». Οι «Πολίτες» **πρότειναν** πολιτικές. Σήμερα, οι «πολιτικοί» δεν «προτείνουν» μια πολιτική αλλά **αποφασίζουν** μια πολιτική για όλους τους πολίτες, ενώ η μεγάλη πλειοψηφία των πολιτών δεν μπορεί να το κάνει. Αυτό αντιτίθεται στη «Δημο-Κρατία», είναι άρνησή της.

Ψηφίζω σημαίνει επιλέγω. Επιλέγω σημαίνει προτιμώ. Στις εκλογές αποφασίζουμε ποιος θα αποφασίζει για εμάς, για το τι πρέπει να κάνει η κοινωνία. Επιλέγουμε άλλους ή άλλες για να εκφράσουν την προτίμησή μας και αναμένουμε ότι οι προτιμήσεις τους θα είναι σύμφωνες με τις προτεραιότητές μας. Υποτίθεται ότι λειτουργούν ως απλή προέκτασή μας.

Στην πραγματικότητα επιβάλλουν σε εμάς τις δικές τους προτεραιότητες.

- Γιατί να επιλέγουμε άλλους να προτιμήσουν εκ μέρους μας;
- Γιατί δεν μπορούμε να επιλέξουμε εμείς τι προτιμούμε να κάνει η κοινωνία μας;

Εκλέγουμε εκπροσώπους επειδή το να ανακαλύψουμε τι προτιμούν τα εκατομμύρια των πολιτών είναι κάτι πολύ αργό και δύσκολο, ενώ οι πολιτικοί συχνά πρέπει να αποφασίζουν γρήγορα.

Ο ευκολότερος τρόπος να αποφασίζουμε πολιτικές για μια κοινωνία ολόκληρη, ήταν να εξουσιοδοτούμε ένα άτομο να αποφασίζει για όλους/όλες. Συνεπώς για πολλά χρόνια, στις περισσότερες κοινωνίες, ένα πρόσωπο (Αρχηγός της φυλής, Βασιλιάς, Αυτοκράτορας) αποφάσιζε τι έπρεπε να κάνει μια ολόκληρη κοινωνία. Συχνά, η προτεραιότητα αυτού του προσώπου ήταν να έχει το κύρος να αποφασίζει για όλους, σαν να ήταν περιουσία της οικογένειάς του. Τελικά ο κόσμος αρνήθηκε μια τέτοια δικαιοδοσία και εξέλεγε αντιπροσώπους για να αποφασίζουν τις πολιτικές εκ μέρους του. Εάν ένας πολιτικός εκπροσωπεί 100.000 πολίτες, 500 πολιτικοί εκπροσωπούν 50 εκατομμύρια πολίτες. Αυτοί οι 500 μπορεί να κάθονται σε μια αίθουσα μετρίου μεγέθους για να συζητούν (να «μιλάνε» στο Κοινοβούλιο ή να «διαβουλεύονται» στο Κογκρέσο) και να ψηφίζουν σηκώνοντας τα χέρια. Οι εκπρόσωποι βγάζουν πολλές αποφάσεις καθημερινά γι' αυτούς που τους εκλέγουν. Αυτό το σύστημα χρησιμοποιείται ακόμα, καθώς το να διαπιστώνεται τι προτιμούν αυτά τα εκατομμύρια άνθρωποι, να εξηγούνται οι επιλογές και τα πιθανά αποτελέσματα, να διαμορφώνεται η υποδομή ψηφοφοριών, να μετρώνται τα εκατομμύρια ψήφων, ήταν –μέχρι πρόσφατα– πολύ μακριά και σύνθετη διαδικασία. Σήμερα όλα αυτά μπορούν να γίνουν με τη χρήση της Τηλεόρασης, των τηλεφώνων (σταθερών ή κινητών) και ή με πλαστικές κάρτες που φέρουν μαγνητικές ταινίες πάνω στις οποίες υπάρχουν καταγραμμένα όλα τα αναγκαία στοιχεία του φορέα της κάρτας.

Πολλοί πιστεύουν ότι οι πολιτικοί εφαρμόζουν τις προτιμήσεις αυτών που τους έχουν εκλέξει. Συνήθως δεν το κάνουν. Ούτε και κατέχουν κάποια συγκεκριμένη εξειδίκευση για να αποφασίζουν. Κάθε απόφαση προσδιορίζεται από μια προτεραιότητα, όχι από μια εξειδίκευση. Η λήψη αποφάσεων είναι ένας ρόλος, όχι μια εξειδίκευση, όλοι και όλες παίρνουμε αποφάσεις καθημερινά. Ο Αθηναίος φιλόσοφος Πλάτων –που ήταν αντί-

θετος στη Δημοκρατία– υποστήριζε ότι η λήψη αποφάσεων είναι μια εξειδίκευση όπως αυτή του καπετάνιου, που οδηγεί το πλοίο σε συγκεκριμένη κατεύθυνση χρησιμοποιώντας τις γνώσεις των πλοίων και της ναυσιπλοΐας. Αλλά η κοινωνία δεν είναι πλοίο. Όλοι οι επιβάτες ενός πλοίου θέλουν να φθάσουν στον ίδιο προορισμό, αλλά όλοι οι πολίτες στην κοινωνία δεν θέλουν την ίδια πολιτική, αφού έχουν διαφορετικές προτεραιότητες. Οι ειδικότητες που χρειάζονται οι Πολιτικοί για να φθάσουν στην Εξουσία είναι η συνωμοσία (να νικάς τους αντιπάλους), η κολακεία (για να κερδίζεις την υποστήριξη των ανωτέρων) και η υποκρισία (για να κερδίζεις ψηφοφόρους) αλλά δεν χρειάζονται κάποια ειδικότητα για πολιτικές αποφάσεις.

Οι πολιτικοί αποφασίζουν πολιτική σύμφωνα με τις προσωπικές τους προτεραιότητες, όπως και κάθε άλλος.

Οι πολίτες της αρχαίας Αθήνας, που εφεύραν τη Δημοκρατία, διακήρυσσαν: «*Ο κάθε μάγειςρας μπορεί να κυβερνά*». Βλέπουμε την αλήθεια αυτής της ρήσης, όταν βλέπουμε τον Άρνολντ Σβαρτσενέγκερ, έναν σωματάρα που έγινε ηθοποιός και υπηρετεί ως Κυβερνήτης της Καλιφόρνια. Μπορεί να αποφασίζει για όλους τους πολίτες χωρίς κάποια εξειδίκευση ή εκπαίδευση, επειδή όλες οι αποφάσεις προσδιορίζονται από προτεραιότητες, όχι από κάποια εξειδίκευση.

Ο Άρνολντ, όπως και κάθε άλλος, έχει προτεραιότητες. Το 1980 ο Ρόναλντ Ρέιγκαν, ένας άλλος ηθοποιός του Χόλιγουντ, έγινε πρόεδρος των ΗΠΑ. Είχε μήπως κάποια εξειδίκευση απαραίτητη για έναν Πρόεδρο;

Καμία. Κανένας πρόεδρος δεν έχει εξειδίκευση γι' αυτό το αξίωμα. Το να λειτουργεί κάποιος ως πρόεδρος είναι ρόλος, όχι επάγγελμα. Ποτέ δεν μπορεί να γίνει επάγγελμα.

Οποιοσδήποτε μπορεί κάνει τον πρόεδρο. Το αν είναι καλός (για ποιον;) ή κακός (για ποιον;), εξαρτάται από τις προτεραιότητες αυτών σχολιάζουν τις αποφάσεις του.

Η πρόγνωση του αποτελέσματος μιας πολιτικής απαιτεί γνώσεις και εξειδίκευση, που παρέχονται από εμπειρογνώμονες που μελετούν τις διάφορες επιλογές και τα πιθανά αποτελέσματά τους. Τέτοιοι εμπειρογνώμονες εξηγούν στον πρόεδρο τις διάφορες επιλογές και τα πιθανά αποτελέσματα, αλλά δεν αποφασίζουν για την επιλογή. Ο πρόεδρος αποφασίζει. Οι εμπειρογνώμονες σπάνια αποφασίζουν την πολιτική, αλλά όταν το κά-

νουν, την απόφασή τους καθορίζουν οι προτεραιότητές τους και όχι η εμπειρία τους.

Ένας Πρόεδρος λειτουργεί όπως οι ένορκοι στο δικαστήριο. Οι ένορκοι δεν είναι εμπειρογνώμονες για τη νομοθεσία. Ακούνε τους δικηγόρους, τους μάρτυρες και το δικαστή και μετά αποφασίζουν αν ο κατηγορούμενος είναι ένοχος ή δεν είναι. Όταν οι μάρτυρες καταθέτουν αλληλοσυγκρουόμενες μαρτυρίες, οι ένορκοι πρέπει να αποφασίσουν ποιον θα πιστέψουν. Το κάνουν σύμφωνα με την προτίμησή τους, όχι σύμφωνα με τις νομικές τους γνώσεις.

Οι πολιτικοί αποφασίζουν τι θα κάνει η κοινωνία.

Το κράτος εκτελεί αυτές τις αποφάσεις.

Αυτό θέτει δύο ερωτήματα:

1. Τι είναι «Κοινωνία»; και

2. Τι είναι «Κράτος»;

* * *

5. Κοινωνία

Η Μάργκαρετ Θάτσερ, πρωθυπουργός της Βρετανίας κατά τη δεκαετία του 1980, είπε κάποτε: *“Δεν υπάρχει καμιά κοινωνία, υπάρχουν μόνο άτομα και οικογένειες.* Αυτό το είπε για να δικαιολογήσει την πολιτική της ιδιωτικοποίησης, υποστηρίζοντας ότι τα ανθρακωρυχεία, οι σιδηρόδρομοι, τα εργοστάσια ηλεκτρισμού, πρέπει να λειτουργούν αποκλειστικά για το κέρδος, όχι ως υπηρεσία στην «Κοινωνία», που είναι –σύμφωνα μ’ αυτήν– κάτι φανταστικό και όχι πραγματικό.

Με μια πρώτη ματιά φαίνεται να έχει δίκιο. Δεν βλέπουμε μια οντότητα που να ονομάζεται «Κοινωνία». Βλέπουμε μόνο το λαό.

Αν όμως έχει δίκιο, μπορεί κανείς να πει επίσης: *«Δεν υπάρχει κανένας στρατός, υπάρχουν μόνο άνθρωποι που φορούν στολές».* Ξέρουμε ότι αυ-

τό είναι ανοησία. Ένας στρατός είναι κάτι περισσότερο από ανθρώπους με στολές. Η διαφορά μεταξύ του στρατού και των ανθρώπων που φορούν στρατιωτικές στολές δεν συνίσταται στην εμφάνισή τους αλλά στον τρόπο που συμπεριφέρονται. Οι άνθρωποι που φορούν στρατιωτικές στολές λόγω μόδας δεν υπακούουν διαταγές και δεν ενεργούν μαζί σύμφωνα μ' ένα σχέδιο. Δεν διακινδυνεύουν τις ζωές τους ή σκοτώνουν άλλους, ακόμα και αν τους δοθεί ια τέτοια εντολή. Αυτό το κάνουν μόνο οι στρατιώτες στο στρατό.

Η διαφορά μεταξύ «ανθρώπων» και «κοινωνίας» δεν βρίσκεται στην εμφάνιση αλλά στη συμπεριφορά. Μια «κοινωνία» δεν σημαίνει απλώς κάποιους ανθρώπους που ζουν δίπλα, δίπλα, αλλά κάποιους ανθρώπους που συμπεριφέρονται σύμφωνα με κανόνες που είναι αποδεκτοί από όλους και όλες. Αυτοί οι κανόνες –που ονομάζονται «νόμοι» – διαμορφώνονται για να επιλύουν τις συγκρούσεις μεταξύ των ανθρώπων και είναι αποδεκτοί από τους περισσότερους ανθρώπους σε μια κοινωνία.

Η υπακοή στους νόμους μετατρέπει τους «ανθρώπους» σε «κοινωνία». Διαφορετικές κοινωνίες διαμορφώνουν διαφορετικούς νόμους, αλλά μόνο εάν μια ομάδα ανθρώπων αποδέχεται τους ίδιους νόμους, αυτοί γίνονται κοινωνία. Δεν υπακούουν όλοι σε κάθε νόμο, αλλά τον περισσότερο χρόνο, οι περισσότεροι άνθρωποι υπακούουν στους περισσότερους νόμους. Μερικοί το κάνουν λόγω φόβου για τιμωρία, αλλά οι περισσότεροι άνθρωποι στις περισσότερες κοινωνίες υπακούουν τους περισσότερους νόμους επειδή γνωρίζουν ότι χωρίς νόμους θα υπάρχει διαρκής διαμάχη και η συμβίωση θα είναι αδύνατη. Ένα πλήθος ανθρώπων, που καθένας υπακούει τους ιδιωτικούς του νόμους, όπως στις συνοριακές κωμοπόλεις της «Άγριας Δύσης» των ΗΠΑ κατά τον 19ο αιώνα, δεν είναι κοινωνία. Είναι απλώς ένα πλήθος χωρίς συνοχή. Τέτοια πλήθη δεν διαθέτουν σταθερότητα και βιωσιμότητα. Ζουν σε διαρκή διαμάχη, τους λείπει η αίσθηση της κοινότητας και τελικά καταρρέουν. Οι Αμερικανοί Ινδιάνοι έλεγαν ότι η «Άγρια Δύση» έγινε «Άγρια» μόνο όταν ήρθαν οι λευκοί. Έγινε άγρια επειδή κάθε λευκός μετανάστης υπάκουε μόνο στους δικούς του νόμους. Όταν οι άνθρωποι υπακούουν μόνο στους ιδιωτικούς κανόνες τους, πολεμούν διαρκώς μεταξύ τους και δεν υπάρχει «κοινωνία».

Πριν τη δημιουργία των κοινωνιών, τα ανθρωποειδή ήταν απλώς ένα άλλο είδος πιθήκων που δεν διέθεταν λόγο και σκέψη. Η ζωή στην κοινωνία παρήγαγε το λόγο και τη σκέψη, «ανθρωποποιώντας» έτσι τους ανθρωπίδες. Ο λόγος και η σκέψη δεν παράγονται από τη φύση αλλά από

την κοινωνία. Εάν, όπως έλεγε η Μάργκαρετ Θάτσερ, δεν υπήρχε η κοινωνία, τότε ούτε ο λόγος, η γλώσσα και η σκέψη, θα μπορούσαν να υπάρχουν.

* * *

6. Το Κράτος

Όπως είδαμε, άνθρωποι που ζουν μαζί και υπακούουν αποδεκτούς κανόνες, αποτελούν κοινωνία.

Οι άνθρωποι, για να φτιάξουν τους κανόνες («Νόμους»), να τους εφαρμόζουν και να τους υπερασπίζονται, δημιούργησαν ειδικά συστήματα. Όλα τους μαζί αποτελούν – το «κράτος». Τα συστατικά του Κράτους είναι:

1. **Το Κοινοβούλιο** – μια ομάδα που συζητά και αποφασίζει νόμους και πολιτικές για μια ολόκληρη κοινωνία.
2. **Η Κυβέρνηση** – μια επιτροπή που αποφασίζει πώς να κάνει πράξη την κάθε πολιτική.
3. **Τα Δικαστήρια, η Αστυνομία και οι Φυλακές** – άνθρωποι εκπαιδευμένοι και οργανωμένοι για την επιβολή των Νόμων και τη τιμωρία των παρανομούντων.
4. **Ο Στρατός** – άνθρωποι οργανωμένοι και ένοπλοι, για να επιτίθενται σε άλλες κοινωνίες ή να υπερασπίζονται τη δική τους κοινωνία από εσωτερικούς, αλλά κυρίως εξωτερικούς εχθρούς του Κράτους.

Όλα αυτά μαζί, είναι “Το Κράτος”.

Το περιεχόμενο των νόμων εξαρτάται από αυτούς που τους φτιάχνουν. Εάν ένα πρόσωπο φτιάχνει τους Νόμους, οι νόμοι αυτοί θα εξαρτώνται από τις προτεραιότητες του προσώπου αυτού. Εάν τους φτιάχνει μια ομάδα, θα εξαρτώνται από τις προτεραιότητες της ομάδας. Η επιβίωση των λαών εξαρτάτο από την κοινωνία, και η κοινωνία εξαρτάτο από τους νόμους που ήταν αποδεκτοί από όλους. Κατά το παρελθόν, οι άνθρωποι α-

πέδιδαν τη δημιουργία των νόμων στο Θεό. Οι νόμοι θεωρείτο ότι προέρχονται από το Θεό. Οι νόμοι χαράσσονταν πάνω σε λίθινες πλάκες για να είναι διαρκείς και ορατοί (στην εβραϊκή γλώσσα «φτιάχνω νόμο» σημαίνει «χαράσσω σε λίθο»). Η ιστορία της Βίβλου που λέει ότι ο Θεός έδωσε τις Δέκα Εντολές στον Μωυσή στο Όρος Σινά, είναι παράδειγμα της πίστης ότι οι νόμοι, με τους οποίους ζει η κοινωνία, φτιάχνονται από το Θεό. Σύμφωνα με τη Βίβλο, ο Μωυσής τους χάραξε σε δύο λίθινες πλάκες, αλλά τους είχε λάβει από το Θεό.

Ο Μωάμεθ επίσης ήταν πεπεισμένος ότι ο Θεός του υπαγόρευσε το Κοράνι.

Στην πραγματικότητα, τους νόμους τους φτιάχνουν οι άνθρωποι. Ο Μωυσής –όχι ο Θεός– δημιούργησε τις Δέκα Εντολές και ο Μωάμεθ –όχι ο Θεός– δημιούργησε το Κοράνι. Νόμους και Κράτη φτιάχνουν τα ανθρώπινα πλάσματα και όχι οι Θεοί και μπορούν –όπως και συμβαίνει– να τα μεταβάλλουν. Κάθε Κράτος σχεδιάζεται, δημιουργείται, διατηρείται και πληρώνεται από όλους τους πολίτες και αυτοί έχουν το δικαίωμα να το αλλάζουν όποτε το επιθυμούν.

Το βασικό ζήτημα πολιτικής είναι: **Ποιος φτιάχνει τους νόμους και τις πολιτικές μιας κοινωνίας;**

Μέχρι πριν τέσσερεις αιώνες, η απάντηση ήταν: Ο Βασιλιάς.

Πολλοί πολίτες, που αντιτίθονταν σε νόμους και πολιτικές που διαμορφώνονταν από βασιλείς, αποφάσισαν να κάνουν οι ίδιοι τους νόμους. Κανένας βασιλιάς δεν το ήθελε. Άρχισε μια βίαιη σύγκρουση μεταξύ βασιλέων και πολιτών. Ο Βασιλιάς έκανε εκκλήσεις για «*Νόμο και Τάξη*» αποκηρύσσοντας τους πολίτες ως «*παράνομους*» και «*άνομους*». Με την έννοια «*Νόμος και Τάξη*» εννοούσε το **δικό του Νόμο** και τη **δική του Τάξη**. Οι πολίτες ήθελαν το «*Νόμο και την Τάξη*» που οι ίδιοι έφτιαχναν. Η σύγκρουση μεταξύ των πολιτών και του βασιλιά δεν ήταν σύγκρουση του «*νόμου έναντι της ανομίας*» ή της «*τάξης έναντι της αταξίας*». Ήταν μια σύγκρουση του «*Βασιλικού νόμου*» έναντι του «*Νόμου των πολιτών*» και της «*Βασιλικής τάξης*» έναντι της «*τάξης των πολιτών*». Τελικά οι πολίτες κέρδισαν, αλλά το ζήτημα «**Ποιος φτιάχνει τους νόμους και ποιος αποφασίζει ποια πρέπει να είναι η τάξη;**», παραμένει μέχρι σήμερα προς επίλυση.

Σήμερα ο «νόμος και η τάξη» αποφασίζονται από τους πολιτικούς, και όμως πολλοί πολίτες διαφωνούν με πολλούς νόμους και μεγάλο μέρος αυτής της «τάξης». Σήμερα μπορούμε να έχουμε ένα σύστημα όπου όλοι οι πολίτες –όχι οι εκπρόσωποί τους–ν’ αποφασίζουν τι νόμοι και τι τάξη πρέπει να υπάρχουν. Ένα τέτοιο σύστημα είναι η **Άμεση Δημοκρατία** (ΑΔ). Είναι μια κοινωνία που την λειτουργούν άμεσα όλοι οι πολίτες της. Αυτό θα καταγγελθεί ως «Αταξία» και «Ανομία» από αυτούς που προτιμούν την Κυριαρχία των Εκπροσώπων (ΚΕ). Το σύστημα όπου οι πολίτες εκπροσωπούνται από άλλους και στο οποίο δεν μπορούν να εκπροσωπούν τους εαυτούς τους άμεσα και να ορίζουν τους νόμους και την τάξη οι ίδιοι, δεν είναι δημοκρατία.

Αυτό θέτει το ερώτημα: **Τι είναι Δημοκρατία;**

* * *

7. Δημοκρατία

Η Δημοκρατία εφευρέθηκε στην αρχαία Αθήνα από τον Κλεισθένη περίπου 2.500 χρόνια πριν. Στα ελληνικά, «Δῆμος» σημαίνει «ο άνθρωπος της κοινότητας». «Κράτος» σημαίνει «εξουσία» ή «Δικαίωμα απόφασης». «Δημο-κρατία» σημαίνει «ένα σύστημα απόφασης για το τι πρέπει να κάνει μια ομάδα που όλα τα μέλη της έχουν το δικαίωμα συμμετοχής σε όλες τις αποφάσεις». Τη σημερινή εποχή αυτό θα το ονομάζαμε **Άμεση Δημοκρατία** καθώς οι ίδιοι οι πολίτες –όχι οι εκπρόσωποί τους– αποφασίζουν για όλες τις πολιτικές. Στην Αθηναϊκή Δημοκρατία όλοι οι ενήλικες άνδρες (όχι οι γυναίκες ή οι δούλοι) αποφάσιζαν για όλους τους νόμους και τις πολιτικές της κοινωνίας τους. Αυτό δεν ήταν «άσκηση εξουσίας με δημοψήφισμα» όπου οι πολίτες ζητείται να ψηφίσουν για ζητήματα που έχουν τεθεί από άλλους. Κάθε πολίτης θα μπορούσε να προτείνει κάθε νόμο και πολιτική, να την τροποποιεί ή την συζητά, και να ψηφίζει γι’ αυτήν.

Η άρνηση του δικαιώματος προτάσεων και ψήφου για τις γυναίκες και τους δούλους συνιστά μεγάλο ελάττωμα, αλλά στις περισσότερες αρχαίες κοινωνίες, ούτε οι ελεύθεροι άνδρες μπορούσαν να αποφασίζουν για πολι-

τική ή νόμους. Μόνο οι βασιλείς ή οι γέροντες έφτιαχναν όλους τους νόμους και αποφάσιζαν για τις πολιτικές.

Η αθηναϊκή δημοκρατία ήταν μοναδική, επειδή έδινε το δικαίωμα ψήφου σε όλους τους ελεύθερους άνδρες.

Σήμερα θαυμάζουμε ακόμα τις πυραμίδες της Αιγύπτου, αλλά δεν είναι κάτι που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε. Όμως, η αθηναϊκή δημοκρατία είναι κάτι που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε σήμερα. Η «Δημοκρατία» είναι ακόμα μεγάλο ζητούμενο, παρ' ότι το περιεχόμενο και η μορφή της έχουν διαστρεβλωθεί τόσο ώστε να την κάνουν αγνώριστη.

Η αθηναϊκή δημοκρατία παρήγαγε τις φιλοσοφίες του Σωκράτη, Πλάτωνα και Αριστοτέλη. Εφεύρε το θέατρο, το Δράμα, την Περσόνα, την Τραγωδία, την Κωμωδία, τα έργα του Αισχύλου, του Σοφοκλή, του Αριστοφάνη και τη μέθοδο των αποδείξεων μέσα από λογικά επιχειρήματα. Ακόμα σήμερα τα χρησιμοποιούμε. Δημιουργήθηκαν στην Αθήνα, όχι στη Σπάρτη, που ήταν μεν κοντά αλλά διοικείτο από δύο βασιλιάδες και ένα συμβούλιο γερουσίας. Η Φιλοσοφία, το Θέατρο, η Περσόνα, βγήκαν από τις δημόσιες αντιπαραθέσεις για την πολιτική που γίνονταν πριν την ψηφοφορία, σε μια πλατεία γνωστή ως «Αγορά». Κάθε πολίτης μπορούσε να εκφράσει τις απόψεις του στην Αγορά. Σε επίμαχα ζητήματα υπήρχε ακόμα και καθήκον (που ονομαζόταν «παρρησία») να εκφράζονται δημόσια οι απόψεις – η σιωπή ετιμωρείτο από το νόμο. Όλοι οι πολίτες συζητούσαν και ψήφιζαν άμεσα για όλους τους νόμους και τις πολιτικές της Αθήνας.

Στην αθηναϊκή δημοκρατία δεν υπήρχαν εκλογές. Οι πολίτες διόριζαν ανθρώπους για να υλοποιούν τις πολιτικές. Αυτοί οι διορισμοί γίνονταν με κλήρωση, όχι με απόφαση. Οι θέσεις παραχωρούνταν μόνο για ένα χρόνο. Κανείς δεν μπορούσε να υπηρετεί δύο συνεχόμενα έτη. Κάθε χρόνο γίνονταν νέες κληρώσεις με τις οποίες διορίζονταν άλλοι, ενώ οι απερχόμενοι έπρεπε να λογοδοτήσουν για τις πράξεις τους και τιμωρούντο για αποτυχίες. Ο διορισμός αξιωματούχων με κλήρωση εμπόδιζε το σχηματισμό κάποιας ελίτ και εξάλειφε τον ανταγωνισμό και τη διαφθορά.

Αυτό είναι τελείως διαφορετικό απ' ότι που ονομάζουμε σήμερα «**Δημοκρατία**».

Σήμερα «**Δημοκρατία**» σημαίνει την εκλογή λίγων πολιτικών που αποφασίζουν για όλους τους πολίτες.

Αυτό αντιφάσκει με την έννοια και το πνεύμα της πρότυπης δημοκρατίας, όπου όλοι οι πολίτες αποφάσιζαν για όλες τις πολιτικές, χωρίς εκπροσώπους.

Στη Δημο-Κρατία όλοι οι πολίτες αποφασίζουν για όλες τις πολιτικές.

Η **Πολιτική χωρίς Πολιτικούς** είναι η αυθεντική, η πρότυπη έννοια της Αθηναϊκής Δημο-Κρατίας.

* * *

8. *Ελευθερία*

Να είσαι «Ελεύθερος» σημαίνει να ζεις με βάση τις δικές σου αποφάσεις. «Ελευθερία» σημαίνει να ζεις με δικές σου αποφάσεις. Ελεύθεροι είναι αυτοί που ζουν με βάση τις δικές τους αποφάσεις.

Η πλήρης ελευθερία είναι αδύνατη σε οποιαδήποτε κοινωνία. Είναι δυνατή μόνο όταν κάποιος ζει –εθελοντικά– απομονωμένος απ’ όλους τους ανθρώπους. Η συμβίωση με άλλους απαιτεί την αποδοχή, περιστασιακά, αποφάσεων των άλλων, και τον περιορισμό των δικών σου αποφάσεων για να μην βλαφθούν οι άλλοι. Ακόμα και δύο άνθρωποι που ζουν μαζί εθελοντικά έχουν διαφωνίες, και ο καθένας πρέπει, κατά καιρούς, να αποδέχεται τις αποφάσεις των άλλων. Εάν το ίδιο πρόσωπο πάντα αποδέχεται τις αποφάσεις των άλλων, αυτό το πρόσωπο καταπιέζεται. Αλλά αν οι άνθρωποι εναλλάσσονται στην αποδοχή των αποφάσεων των άλλων, περιορίζουν –εθελοντικά– την ελευθερία τους για το καλό της συμβίωσης. Αυτό συμβαίνει στις περισσότερες οικογένειες, κοινότητες, πόλεις και κοινωνίες. Στην κοινωνία οι άνθρωποι συμφωνούν να υπακούουν στις αποφάσεις των άλλων εάν οι άλλοι, με τη σειρά τους, υπακούουν στις δικές τους αποφάσεις.

Εάν το ίδιο πρόσωπο ή ομάδα αναγκάζεται πάντα να υπόκειται στις αποφάσεις άλλων, τότε είναι καταπιεσμένοι.

Πλήρης ελευθερία κάθε μέλους μιας ομάδας είναι αδύνατη για οποιαδήποτε ομάδα, ακόμα και τη μικρότερη αναρχική κοινότητα.

Οι περισσότεροι άνθρωποι προτιμούν να ζουν σε ομάδες όπως οικογένεια, φυλή, κοινωνία, με μερική και όχι ολοκληρωμένη ελευθερία. Εντούτοις, υπάρχουν διαφορετικοί βαθμοί μερικής ελευθερίας. Όταν οι άνθρωποι ζουν σε συνθήκες εκλεγμένων αρχόντων, αυτό τους δίνει περισσότερη ελευθερία απ' ό τι αν ζούσαν σε συνθήκες μη εκλεγμένων αρχόντων, αφού οι κυριαρχούμενοι μπορούν τουλάχιστον να αποφασίζουν ποιος θα αποφασίζει γι' αυτούς. Αλλά αυτοί που ζουν με εκλεγμένους άρχοντες έχουν λιγότερη ελευθερία απ' όσους ζουν χωρίς άρχοντες. Μια κοινωνία όπου κάθε πολίτης μπορεί να προτείνει, συζητά και ψηφίζει για κάθε νόμο και πολιτική, είναι αυτο-διοικούμενη, και η πλειοψηφία της ζει με βάση τις δικές της αποφάσεις. Η μειοψηφία πρέπει να υπακούει στις αποφάσεις της πλειοψηφίας, ενώ η πλειοψηφία ζει με τις δικές της αποφάσεις. Η μειοψηφία πρέπει να υπακούει τις αποφάσεις της πλειοψηφίας, αλλά αν η μειοψηφία έχει ευκαιρίες να γίνει πλειοψηφία, δεν είναι καταπιεσμένη. Αυτοί οι πολίτες απολαμβάνουν πολύ περισσότερη ελευθερία απ' όσους ζουν σε μια κοινωνία όπου οι εκπρόσωποι είναι αυτοί που αποφασίζουν κάθε νόμο και πολιτική.

Η πολιτική χωρίς πολιτικούς (Άμεση Δημοκρατία) επιτρέπει τον υψηλότερο δυνατό βαθμό ελευθερίας σε μια κοινωνία. Δεν είναι πλήρης ελευθερία, καθώς οι αποφάσεις της πλειοψηφίας είναι δεσμευτικές και η μειοψηφία πρέπει να τις υπακούει. Έτσι, η μειοψηφία δεν είναι τελείως ελεύθερη. Πάντως, αυτοί που είναι μειοψηφία σε ένα ζήτημα μπορεί να είναι πλειοψηφία σε μια άλλη απόφαση. Μια μειοψηφία που μπορεί να προωθήσει τις απόψεις της και να γίνει πλειοψηφία, δεν καταπιέζεται. Μια μειοψηφία που εμποδίζεται να γίνει πλειοψηφία από τους κανόνες (νόμους) που απαγορεύουν – ή περιορίζουν τη δυνατότητα – να δημοσιοποιεί τις απόψεις της, είναι καταπιεσμένη – αλλά αν μπορεί να δημοσιοποιεί τις απόψεις της, να κερδίζει ψήφους και να γίνεται πλειοψηφία, τότε δεν είναι.

Η **Άμεση Δημοκρατία** δίνει τη δυνατότητα σε κάθε μειοψηφία να προωθή τις απόψεις της, όσο και αν είναι αντίθετες μ' αυτό που έχει συμφωνηθεί. Αυτό υποκινεί δημόσιες αντιπαραθέσεις για την πολιτική, αυξάνει το ενδιαφέρον του λαού για την κοινωνία τους και αναπτύσσει την ποιότητα ζωής για την κοινωνία συνολικά και για κάθε άτομο στο πλαίσιο της.

Η αδιαφορία για την κοινωνία εκτρέφει την πλήξη και την αποθάρρυνση. Η **Άμεση Δημοκρατία**, ενθαρρύνει τους ανθρώπους να συμμετέχουν

στις αποφάσεις για το τι πρέπει να κάνει η κοινωνία τους, αποτρέπει την αδιαφορία τους για την κοινωνία και έτσι την πλήξη και την αποθάρρυνση την οποία βιώνουν σήμερα οι περισσότεροι άνθρωποι.

* * *

9. Αρχή της Πολιτικής Ισότητας (ΑΠΙ)

Η Αμερικανική Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας διακηρύσσει:

“Θεωρούμε ότι αυτές οι αλήθειες είναι αυτονόητες, ότι όλοι οι άντρες γεννιούνται ίσοι.”

Και οι γυναίκες; Έχουν κι αυτές «γεννηθεί ίσες» με τους άνδρες;

Αυτοί που διατύπωσαν αυτή τη διακήρυξη ήταν αντίθετοι στην ιδέα ότι οι γυναίκες –ή οι δούλοι– είναι ίσοι.

Αφού δεν υπάρχουν δύο όντα που να έχουν «γεννηθεί ίσα», η διακήρυξη αντιφάσκει επίσης με τα βιολογικά δεδομένα.

Ποια «ισότητα» είχαν στο μυαλό τους οι συγγραφείς της διακήρυξης; Εννοούσαν βιολογικά ίσοι; Νομικά ίσοι; Οικονομική ισότητα; Πολιτική ισότητα; Αυτά είναι διαφορετικά ζητήματα. Φαίνεται ότι εννοούν την νομική ισότητα – συγκεκριμένα, ότι όλοι οι νόμοι ισχύουν εξίσου για όλους τους ανθρώπους, οποιασδήποτε προέλευσης, φυλής, φύλου, πίστης, πλούτου ή ισχύος, και έτσι κανείς δεν είναι υπεράνω του νόμου. Η αποπομπή του προέδρου Νίξον το 1974 για τη συμμετοχή του στο σκάνδαλο Γουότεργκέιτ, κατέδειξε αυτή την ισότητα, έδειξε ότι ακόμα και ένας πρόεδρος των ΗΠΑ δεν είναι υπεράνω του νόμου.

Μέχρι εδώ λέμε για την **εφαρμογή** του νόμου στη βάση της ισότητας, αλλά τι γίνεται με την ίση δυνατότητα στη **διαμόρφωση** των νόμων;

Έχουν όλοι οι πολίτες ίση δυνατότητα να προτείνουν, συζητούν και ψηφίζουν για κάθε νόμο;

Σίγουρα όχι. Πολύ λίγοι πολίτες έχουν την δικαιοδοσία να ψηφίζουν νόμους και πολιτικές. Αυτοί που την έχουν, δεν είναι νομικοί εμπειρογνώμονες αλλά πολιτικοί. Η ισότητα στην εφαρμογή των νόμων για όλους τους πολίτες είναι σημαντική, αλλά η ισότητα στη δικαιοδοσία ψήφισης των νόμων είναι πιο σημαντική. Η δικαιοδοσία να ψηφίζει κάποιος νόμους και πολιτικές, είναι δικαιοδοσία να διαμορφώνει κανόνες τους οποίους πρέπει να υπακούουν όλοι οι πολίτες.

Κάθε πολίτης πρέπει να έχει το δικαίωμα να αποφασίζει ποιους νόμους πρέπει να αποδεχθεί η κοινωνία. Στο τέλος, τέλος ο σκοπός του νόμου είναι η βελτίωση της ζωής όλων των πολιτών. Δεν θα έπρεπε αυτοί των οποίων η ζωή θα βελτιωθεί να αποφασίζουν οι ίδιοι πώς θα γίνει κάτι τέτοιο; Προφανώς όχι, αφού σε καμιά κοινωνία σήμερα δεν έχουν όλοι οι πολίτες τη δικαιοδοσία να προτείνουν, συζητούν και ψηφίζουν για τους νόμους και τις πολιτικές της κοινωνίας τους.

Η **Αρχή της Πολιτικής Ισότητας** (ΑΠΙ) διεκδικεί και διακηρύσσει ότι όλοι θα πρέπει να έχουν ίσα δικαιώματα να ψηφίζουν για κάθε νόμο και πολιτική της κοινωνίας τους, έστω κι αν δεν υπάρχουν δύο πολίτες βιολογικά ίσοι. Μόνο αυτοί που απολαμβάνουν την ισότητα ζουν με βάση τις αποφάσεις τους – και είναι ίσοι.

Όταν όλοι οι πολίτες έχουν ίση δικαιοδοσία να διαμορφώνουν νόμους, μπορούν να νομοθετούν κι άλλες ισότητες.

Μπορούν να αποφασίζουν όλους τους νόμους της κοινωνίας, στους οποίους θα συμπεριλαμβάνεται ισότητα σε άλλα πεδία.

Η ΑΠΙ πρέπει να εφαρμοστεί σε κάθε ομάδα, ζευγάρι, οικογένεια, φυλή, έθνος, στρατό, χώρο εργασίας, σχολείο και στην ίδια την κοινωνία. Η ΑΠΙ διασφαλίζει το δικαίωμα κάθε μέλους μιας ομάδας να προτείνει, συζητά και ψηφίζει για κάθε απόφαση της ομάδας. Κάποιοι θα αποδεχτούν την ΑΠΙ ως αυτονόητη. Άλλοι θα προτιμήσουν να πεθάνουν παρά να την αποδεχτούν. Θα αντιταχθούν στην εφαρμογή της στην κοινωνία – αλλά ακόμα περισσότερο στην οικογένεια, το σχολείο και τη δουλειά. Η ΑΠΙ καταργεί την εξουσία και την κυριαρχία σε κάθε πεδίο της κοινωνίας, σε οικογένειες, σχολεία, χώρους δουλειάς, συνδικάτα και πολιτικά κόμματα. Εξισώνει τους «καθοδηγητές» με τους «καθοδηγούμενους», τους κυρίαρχους με τους κυριαρχούμενους. Κανένας ηγέτης πολιτικού κόμματος, Δεξιού ή Αριστερού, δεν θα αποδεχθεί ότι όλα τα μέλη του κόμματός του θα

πρέπει να έχουν ίση δικαιοδοσία να προτείνουν, να συζητούν και να ψηφίζουν σε κάθε πολιτική του κόμματός τους.

Πολλοί «δημοκράτες» αποκηρύσσουν την ΑΠΙ με το επιχείρημα ότι πάει πολύ μακριά τη δημοκρατία και τη βαφτίζουν «Λαϊκισμό». Διαστρεβλώνουν την έννοια της πρότυπης Δημοκρατίας και την ξεγράφουν ως «αναχρονιστική» ή «μη ρεαλιστική». Μπορεί κανείς να βάλει στοιχείο ότι οι υστερικές καμπάνιες ενάντια στην ΑΠΙ θα ξεσπούν όποτε εμφανίζεται η απαίτηση για ΑΠΙ. Το εύρος και η ένταση της εχθρότητας προς την ΑΠΙ θα υπερβεί την εχθρότητα για το Σοσιαλισμό, τον Αναρχισμό ή το Φεμινισμό.

Οι σοσιαλιστές θα αντιταχθούν στην ΑΠΙ εξίσου με τους καπιταλιστές, με το επιχείρημα ότι αυτό που έχει πραγματική σημασία είναι η Αρχή της Οικονομικής Ισότητας, όχι η Πολιτική Ισότητα (ΑΠΙ). Οι σοσιαλιστές παραγνωρίζουν το γεγονός ότι σε όλα τα κράτη που βασιζόνταν στην οικονομική δημοκρατία (ΕΣΣΔ και το πρώην «Ανατολικό Μπλοκ») μόνο μια χούφτα αξιωματούχων αποφάσιζαν τα πάντα για τους πάντες, και το 99,99% όλων των άλλων πολιτών δεν είχαν δικαιοδοσία να αποφασίζουν οτιδήποτε, ούτε καν το ποιος θα έπρεπε να αποφασίζει γι' αυτούς. Και δεν εκπλήσσει ότι τέτοια συστήματα κατέρρευσαν χωρίς να χυθεί αίμα. Πολύ λίγοι από τους πολίτες τα υποστήριζαν. Τέτοια συστήματα υποτίθεται ότι είχαν υπερβεί την καταπίεση και την εκμετάλλευση που προκαλείται από την οικονομική ανισότητα, αλλά ήταν βασισμένα στην πολιτική ανισότητα που παρήγαγε μεγαλύτερη καταπίεση και εκμετάλλευση, αρνούμενα στους πολίτες τους την πολιτική ελευθερία. Οι περισσότεροι άνθρωποι που μεγάλωσαν στα πρώην σοσιαλιστικά κράτη προτιμούν την οικονομική ανισότητα του καπιταλισμού από την πολιτική ανισότητα του σοσιαλισμού. Κι αυτό δεν εκπλήσσει.

Η κατάρρευση της ΕΣΣΔ ήταν ιστορική απόδειξη ότι η οικονομική ισότητα είναι κατώτερη της πολιτικής ισότητας – και δεν μπορεί να την δημιουργήσει. Μόνο η πολιτική ισότητα μπορεί να δημιουργήσει κάθε άλλη ισότητα και είναι συνελώς πολύ σημαντικότερη από κάθε άλλη ισότητα.

Οι αντίπαλοι της πολιτικής ισότητας ισχυρίζονται ότι οι περισσότεροι πολίτες δεν διαθέτουν τη γνώση για να κατανοήσουν τους νόμους τους οποίους ψηφίζουν, είτε τα οφέλη είτε τα μειονεκτήματά τους. Αλλά αυτό ισχύει για όλους τους πολιτικούς που σήμερα ψηφίζουν τους νόμους. Οι περισσότεροι από αυτούς δεν είναι νομικοί εμπειρογνώμονες, και όμως συζητούν και ψηφίζουν νέους νόμους και πολιτικές. Καλούν εμπειρογνώ-

μονες να εξηγήσουν τις επιπτώσεις των προτεινόμενων πολιτικών, μετά επιλέγουν αυτό που ταιριάζει με τις προτεραιότητές τους. Κάθε πολίτης μπορεί να κάνει το ίδιο. Οι πολίτες μπορούν να ακούσουν στο ράδιο ή την τηλεόραση ομιλίες εμπειρογνομόνων που θα εξηγούν κάθε νέο νόμο και πολιτική και μετά θα ψηφίζουν γ' αυτά. Αν ένας νόμος ή πολιτική έχει απρόβλεπτα αρνητικά αποτελέσματα, οι πολίτες μπορούν πάντα να τα ανακαλέσουν. Όλα τα πάνελ των εμπειρογνομόνων πρέπει να διαμορφώνονται με **κλήρωση** και να αλλάζουν σε τακτά διαστήματα.

* * *

10. Πολιτικά Κόμματα

Πολιτικό κόμμα είναι μια ομάδα ανθρώπων που δρουν εθελοντικά για να προωθήσουν μια συγκεκριμένη πολιτική.

Ένα πολιτικό κόμμα δεν είναι τμήμα του κράτους. Το κράτος μπορεί να λειτουργήσει χωρίς πολιτικά κόμματα.

Αν κάποιοι πολίτες θέλουν να προωθήσουν μια συγκεκριμένη πολιτική, μπορούν να δημιουργήσουν ένα πολιτικό κόμμα για να το κάνουν, αλλά το κράτος μπορεί να λειτουργήσει χωρίς τα κόμματα αυτά.

Ένα μεγάλο κόμμα χρειάζεται ανθρώπους για να λειτουργούν τα γραφεία του, να δημοσιοποιούν τις απόψεις του, να οργανώνουν συναθροίσεις και ομιλίες, να συγκεντρώνουν χρήματα, να δημιουργούν νέα τμήματα του κόμματος και να επικοινωνούν τακτικά με τα κομματικά μέλη. Τα κόμματα, για να τα κάνουν όλα αυτά προσλαμβάνουν εργαζόμενους που έχουν γίνει γνωστοί με διάφορα ονόματα – αξιωματούχοι, γραμματείς, γραφειοκράτες, νομενκλατούρα. Τα ονόματα δεν έχουν σημασία. Αυτό που έχει σημασία, είναι ότι αυτοί οι άνθρωποι κερδίζουν το ψωμί τους λειτουργώντας κάποιο πολιτικό κόμμα και ελέγχοντας τη δουλειά του. Αποφασίζουν τι να κάνουν και πώς να το κάνουν, επιδρούν στις υποψηφιότητες που προτείνονται για τις διάφορες θέσεις του κόμματος.

Πολλοί από αυτούς τους αξιωματούχους ενδιαφέρονται περισσότερο για τη δουλειά τους στο κόμμα παρά για την πολιτική του κόμματος.

Κάθε κόμμα έχει τη δική του πολιτική, αλλά μπορεί να υπάρχουν διαφορετικές εκδοχές της πολιτικής. Στα περισσότερα κόμματα, διαφορετικές υπο-ομάδες υποστηρίζουν διαφορετικές γραμμές κομματικής πολιτικής. Όταν ένα συγκεκριμένο κόμμα κερδίζει μια πλειοψηφία σε μια εκλογική αναμέτρηση –στην οποία πολλοί ψηφοφόροι μπορεί να μην είχαν ενδιαφερθεί να ψηφίσουν – τότε αρχίζει να κυβερνά το κράτος. Ο επικεφαλής του γίνεται πρόεδρος ή πρωθυπουργός και οι κομματικοί ηγέτες αναλαμβάνουν υπουργεία. Αυτό το κόμμα τότε γίνεται κυβερνητικό και οι ηγέτες του χρησιμοποιούν τις κυβερνητικές θέσεις τους για να εφαρμόζουν την πολιτική του κόμματος. Έτσι λειτουργούν σήμερα όλα τα «δημοκρατικά» κράτη. Στην πραγματικότητα αυτό βρίσκεται σε σύγκρουση με την βασική αρχή της δημοκρατίας, η οποία δίνει δικαιοδοσία σε όλους τους πολίτες να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων για νόμους και πολιτικές.

Επίσης συγκρούεται με τη **δημοκρατική αρχή της ανάδειξης μόνο με κλήρωση**.

Η κυβέρνηση της κοινωνίας από τα πολιτικά κόμματα δεν είναι δημοκρατία. Στη «Δημο-Κρατία» οι πολίτες ψηφίζουν άμεσα για τις πολιτικές, όχι για τα πολιτικά κόμματα. Αυτό που σήμερα ονομάζεται «Δημοκρατία» είναι η Κυριαρχία των Εκπροσώπων (ΚΕ). Στη δημοκρατία, οι κομματικοί ηγέτες μπορούν να αποφασίζουν μόνο τις πολιτικές του κόμματός τους, όχι της κοινωνίας ως σύνολο. Τα κόμματα μπορούν να **προτείνουν** μια πολιτική στους πολίτες. Αλλά όχι να **αποφασίζουν** γι' αυτούς.

Ένα πολιτικό κόμμα που υποστηρίζει μια συγκεκριμένη πολιτική συμβάλλει στη δημοκρατία, αλλά ένα κόμμα που αποφασίζει όλες τις πολιτικές για όλους τους πολίτες, είναι ανοιχτά αντιδημοκρατικό.

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, τα πολιτικά κόμματα παντού χειροτέρεψαν με τρεις τρόπους:

1. Οι αξιωματούχοι πήραν τα ηνία του κόμματος από τους διαμορφωτές πολιτικής, που τα είχαν πριν.
2. Τα κόμματα άρχισαν να επιζητούν εξουσία για το δικό τους καλό, όχι για το καλό της κοινωνίας.
3. Τα περισσότερα πολιτικά κόμματα έχουν γίνει ψηφοθηρικές μηχανές.

Σήμερα, στις περισσότερες χώρες, οι κομματικοί αξιωματούχοι κυβερνούν τα κράτη (και τα κόμματα) για το δικό τους όφελος, όχι για το όφελος όλων των πολιτών.

* * *

11. Άμεση Δημοκρατία

«Πολιτική» σημαίνει δύο πράγματα:

- 1. Αποφάσεις για το τι πρέπει να κάνει μια ολόκληρη κοινωνία.**
- 2. Πραγματοποίηση αυτών των αποφάσεων**

Στην Άμεση Δημοκρατία (ΑΔ) κάθε πολίτης έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στο πρωταρχικό καθήκον, να προτείνει μια πολιτική, να συζητά και να ψηφίζει γ' αυτήν. Οι δημόσιες συζητήσεις για τις πολιτικές αποτελούν τον πυρήνα, την ουσιαστική έννοια της Άμεσης Δημοκρατίας. Στην Αθήνα αυτές οι συζητήσεις ώθησαν τους ανθρώπους να παράγουν φιλοσοφία, να εφεύρουν το Θέατρο, την Τραγωδία, την Κωμωδία και να πείθουν τους ανθρώπους με λογικά επιχειρήματα, αντί να επιβάλλονται με τη χρήση της εξουσίας. Οι δημόσιες συζητήσεις για τις πολιτικές είναι γνήσιες μόνο αν υπάρχουν οι προϋποθέσεις που να δίνουν τη δυνατότητα συμμετοχής στον κάθε πολίτη.

Πώς μπορούν να το κάνουν αυτό τα εκατομμύρια;

Σήμερα μπορούν να το κάνουν – χρησιμοποιώντας για τη συζήτηση την τηλεόραση, τα κινητά, τις μαγνητικές κάρτες και χρησιμοποιώντας τις οθόνες επαφής για να ψηφίζουν. Στην αρχαία Αθήνα οι πολίτες συζητούσαν την πολιτική σε ανοιχτό χώρο που ονομαζόταν «Αγορά». Η σύγχρονη Αγορά είναι η τηλεόραση, όπου κάθε πολίτης μπορεί να μιλά σε εκατομμύρια άλλους πολίτες. Στην ΑΔ κάθε κυβερνητικό υπουργείο (Υγεία, Εκπαίδευση, Βιομηχανία, Οικονομικά κ.λπ.) θα λειτουργεί το δικό του κανάλι τηλεόρασης όλο το 24ωρο και όλο το χρόνο. Όταν βάζουμε ένα κανάλι, θα δείχνει ένα πάνελ ομιλητών που θα συζητά πολιτικές για το υπουργείο αυ-

τό. Οι συνομιλητές πρέπει να έχουν γνώση και εμπειρία σε ζητήματα του συγκεκριμένου τομέα. Θα απαντούν ερωτήσεις που θα υποβάλλονται τηλεφωνικά από το κοινό. Θα εξηγούν τα καλά και κακά σημεία κάθε πρότασης. Τα μέλη του πάνελ πρέπει να βγαίνουν με κλήρωση (όχι εκλογές) από έναν κατάλογο ανθρώπων με την απαιτούμενη εμπειρία. Τα μέλη του πάνελ θα αλλάζουν τακτικά. Κανένα μέλος δεν θα έχει δύο συνεχόμενες θητείες. Κάθε αμοιβή σε μέλος του πάνελ θα αποτελεί κακούργημα που πρέπει να τιμωρείται.

Το κανάλι της τηλεόρασης θα δείχνει καταλόγους με όλες τις προτεινόμενες πολιτικές και το πάνελ θα συζητά τα υπέρ και τα κατά της κάθε μιας. Οι τηλεθεατές θα μπορούν να τηλεφωνούν ανά πάσα στιγμή για να ρωτούν, ασκούν κριτική και προτείνουν ιδέες. Κάθε πρόταση θα δικαιούται χρόνο συζήτησης (όπως θα ορίζει το Σύνταγμα). Όταν τελειώσει αυτός ο χρόνος, η πρόταση θα μπαίνει σε ψηφοφορία. Το κοινό θα έχει 48 ώρες για να ψηφίσει για κάθε πρόταση. Οποιαδήποτε πρόταση λάβει τον απαιτούμενο αριθμό ψήφων θα υποβάλλεται σε δεύτερο γύρο συζητήσεων και ψήφησης. Μια πολιτική που κερδίζει τον απαιτούμενο αριθμό ψήφων στο δεύτερο γύρο μιας ψηφοφορίας, θα γίνεται κρατική πολιτική. Αν οι πολίτες απαιτήσουν μια τρίτη ψηφοφορία, η πρόταση θα υποβάλλεται σε τρίτο γύρο συζήτησης και ψήφησης.

Είναι σήμερα δυνατό να γίνονται δημόσιες συζητήσεις εκατομμυρίων ανθρώπων για πολιτικές. Φυσικά, όταν εγκαθιδρυθεί «η πολιτική χωρίς πολιτικούς», όλοι οι πολίτες πρέπει να επινοήσουν και να υιοθετήσουν ένα σύνταγμα για να αποφασίζονται οι διαδικασίες. Θα εμφανιστούν απρόβλεπτα προβλήματα, αλλά «όταν υπάρχει θέληση, υπάρχει τρόπος», ιδιαίτερα με τη βοήθεια της τηλεόρασης, των κινητών τηλεφώνων, μαγνητικών καρτών, των πληροφοριών με τις οθόνες επαφής και το Διαδίκτυο. Το τι τεχνολογία θα χρησιμοποιείται και πώς, αυτό θα αποφασίζεται από όλους τους πολίτες όταν συγκροτηθεί η Άμεση Δημοκρατία. Για την ώρα είναι αρκετό να κατανοηθεί ότι με τη χρήση ηλεκτρονικής επικοινωνίας μπορούμε να εγκαθιδρύσουμε ένα πολιτικό σύστημα όπου κάθε πολίτης μπορεί να προτείνει, να συζητά και να ψηφίζει για κάθε νόμο και πολιτική.

Όταν έχει αποφασιστεί μια πολιτική, θα συγκροτείται μια ομάδα που θα την κάνει πράξη. Τα μέλη της ομάδας θα ορίζονται με κλήρωση μεταξύ ενός συνόλου ανθρώπων με εμπειρία και γνώση πάνω στο συγκεκριμένο καθήκον. Αυτά τα άτομα θα αλλάζουν σε τακτά διαστήματα. Τυχόν παρά-

πονα για ανικανότητα ή διαφθορά μελών της ομάδας, θα ερευνώνται αμέσως – και θα τιμωρούνται αν απαιτείται.

* * *

12. ΑΔ στο χώρο δουλειάς

Η χρήση της τηλεόρασης για τις δημόσιες συζητήσεις σε ζητήματα πολιτικής, εγείρει το ερώτημα:

«Ποιος αποφασίζει τι θα δείχνει η τηλεόραση;»

Αυτοί που αποφασίζουν μπορεί να χειρίζονται τη συζήτηση και την ψηφοφορία.

Αυτό εγείρει ένα περαιτέρω ερώτημα: *«Ποιος αποφασίζει πολιτική σε κάποιο χώρο εργασίας κι όχι απλώς στην τηλεόραση;»*

Η ΑΔ δίνει μια καθαρή απάντηση: εάν η πλειοψηφία των πολιτών δεν αποφασίζουν διαφορετικά, όλα τα ζητήματα σε κάθε χώρο δουλειάς πρέπει να αποφασίζονται από όλους τους απασχολούμενους που εργάζονται εκεί. Αυτό θέτει το ζήτημα της Ιδιωτικοποίησης έναντι Εθνικοποίησης της οικονομίας. Βλέπουμε ότι το πρόβλημα δεν είναι Ιδιωτικοποίηση ή Εθνικοποίηση των οικονομικών μονάδων, αλλά Δημοκρατικοποίησή τους.

Κάθε εργαζόμενος και εργαζόμενη πρέπει να έχει το δικαίωμα να προτείνει, συζητά και ψηφίζει για κάθε πολιτική στη δουλειά του/της. Αυτό θα κάνει τη δουλειά πολύ πιο ενδιαφέρουσα και αποδοτική. Εάν οι εργαζόμενοι επιθυμούν να προτείνουν εμπειρογνώμονες για να αποφασίζουν πάνω σε τεχνικά ζητήματα, αυτό πρέπει να γίνει με κλήρωση και να διατηρείται το δικαίωμα των εργαζομένων να ανακαλούν οποιαδήποτε πρόταση ανά πάσα στιγμή.

Μερικοί λένε ότι η ΑΔ είναι αδύνατο να λειτουργήσει στην πράξη. Είναι όμως επιθυμητή; Εάν ναι, όπου υπάρχει θέληση, υπάρχει τρόπος. Όταν όλοι οι απασχολούμενοι αποφασίζουν για όλες τις πολιτικές, η διοίκηση και τα συνδικάτα γίνονται περιττά. Αυτό θα μειώσει κατά πολύ το κόστος παραγωγής και θα εξαλείψει τις περισσότερες συγκρούσεις που υπάρχουν,

αφού οι άνθρωποι δεν ενεργούν ενάντια στις ίδιες τους τις αποφάσεις. Η Άμεση Δημοκρατία των εργαζομένων στο χώρο δουλειάς, θα τερματίσει την κακοκεφιά που νιώθουν οι περισσότεροι εργαζόμενοι σήμερα επειδή δεν μπορούν να αποφασίσουν τίποτα που να αφορά τη δουλειά τους και απλώς αντιτίθενται σε κάποιες αποφάσεις που παίρνει η διεύθυνση της επιχείρησης και τα συνδικάτα.

Απόπειρες εισαγωγής της ΑΔ στο χώρο δουλειάς, θα αντιμετωπισθούν με άγρια αντίσταση από τη διεύθυνση, τα συνδικάτα και τα πολιτικά κόμματα. Όσοι και όσες βρεθούν μπροστά σ' αυτή την αντίσταση, πρέπει να αποφασίσουν πώς να την αντιμετωπίσουν. Προς το παρόν, είναι αρκετό να υποστηριχτεί ότι η ΑΔ στο χώρο δουλειάς αποτελεί εναλλακτική λύση στις σημερινές μεθόδους παραγωγής που εμπνέουν συνεχείς συγκρούσεις και απελπισία.

Σε μικρούς χώρους εργασίας, οι εργαζόμενες και εργαζόμενοι μπορούν να πραγματοποιούν συνεδριάσεις σε μια αίθουσα όπου θα συζητείται η πολιτική και θα παίρνονται οι αποφάσεις σηκώνοντας τα χέρια. Όταν θέλουν να αποφασίσουν εκατοντάδες ή χιλιάδες εργαζόμενοι, μπορούν να το κάνουν με τη χρησιμοποίηση κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης ή μέσα από δίκτυα κομπιούτερ και άλλες μεθόδους ηλεκτρονικής επικοινωνίας. Όλοι οι εργαζόμενοι πρέπει να συζητούν αυτές τις διαδικασίες χωρίς εξωτερική παρέμβαση και να εφαρμόζεται η απόφαση της πλειοψηφίας.

Η εισαγωγή της ΑΔ στη δουλειά θα αντιμετωπίσει πολλά προβλήματα, αλλά τα τεχνικά προβλήματα μπορούν να ξεπεραστούν με τη χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας. Αν η έχθρα τιθασευτεί με την ανεκτικότητα και ο θυμός με το χιούμορ, η ΑΔ μπορεί να εφαρμοστεί χωρίς βία και αιματοχυσία. Όταν αυτοί και αυτές που επιθυμούν την ΑΔ γίνουν πλειοψηφία -και την εφαρμόσουν- θα μετασχηματίσουν όχι μόνο τη δουλειά τους αλλά και τις ζωές τους, καθώς και τη ζωή ολάκερης της κοινωνίας.

Η ΑΔ μπορεί να εισαχθεί μόνο αν τη θέλουν οι περισσότεροι εργαζόμενοι. Χωρίς πλειοψηφική υποστήριξη, η ΑΔ πουθενά δεν θα υπάρξει.

13. ΑΔ στην Εκπαίδευση

Στην εκπαίδευση οι περισσότεροι φοιτητές δεν μπορούν να επιδράσουν στο αντικείμενο της διδασκαλίας τους. Αυτό παράγει πλήξη, απόγνωση και μηχανική μάθηση. Η διδασκαλία θα έπρεπε να εμπνέει την περιέργεια και τη δημιουργικότητα. Η συσσώρευση στοιχείων μέσα στη μνήμη δεν είναι αναγκαία, τη στιγμή που καθένας μπορεί να συμβουλευτεί ανά πάσα στιγμή το Διαδίκτυο. Η εκπαίδευση σήμερα, αντί να διεγείρει το κριτικό πνεύμα και τη δημιουργικότητα, επιβάλλει στους φοιτητές να αποδέχονται αυτά που διδάσκονται.

Η Άμεση Δημοκρατία στην εκπαίδευση βασίζεται σε κοινές συσκέψεις διδασκόντων και διδασκομένων για να αποφασίζεται τι θα διδάσκεται και πώς. Όταν τέτοιες συσκέψεις αποφασίζουν τα διδακτικά αντικείμενα και μεθόδους, η εκπαίδευση θα αλλάξει ριζικά προς το καλύτερο. Οι σπουδαστές θα μπορούν να εγείρουν τα προβλήματά τους και να συζητούν πώς να τα υπερβαίνουν: Το διδακτικό προσωπικό θα ακούει την κριτική και τις προτάσεις για τους τρόπους βελτίωσης της διδασκαλίας. Όλη η σχέση διδασκόντων-διδασκομένων θα μεταμορφωθεί.

Αυτό που είναι γνωστό σήμερα ως «Εκπαίδευση» είναι μια μονομερής ροή πληροφόρησης από τους διδάσκοντες προς τους σπουδαστές. Αυτό πρέπει να αντικατασταθεί από έναν διάλογο, όπου και οι δύο πλευρές μαθαίνουν η μία από την άλλη. Σήμερα, οι δάσκαλοι (καθηγητές κ.ά.) διδάσκουν συσσωρευμένη γνώση, αλλά σε μια κοινωνία της διαρκούς καινοτομίας, μπορούν οι δάσκαλοι να μάθουν πολλά από τους σπουδαστές. Τη σύγχρονη εποχή μέρος από την συσσωρευμένη γνώση και εμπειρία καθίσταται σε σύντομο χρονικό διάστημα απηρχαιωμένη. Η χρήση των εμπορευματοκιβωτίων (κοντέινερς) στη ναυτιλία, των κομπιούτερ στην λογιστική και την εκτύπωση, των δορυφόρων στην ναυσιπλοΐα, βάζουν ένα τέλος σε παραδοσιακές ειδικότητες στους τομείς των εφαρμογών τους. Πολλά παιδιά σήμερα διδάσκουν τους γονείς τους πώς να χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο ή το κινητό τηλέφωνο. Αυτή η κατάσταση ποτέ δεν υπήρχε στο παρελθόν. Το Ίντερνετ δίνει τη δυνατότητα στον καθένα να συμβουλευτεί βιβλιοθήκες, μουσεία ή τράπεζες δεδομένων ανά πάσα στιγμή και ο-

πουδήποτε. Η χρήση των κομπιούτερ ως διδακτικών βοηθημάτων μπορεί να σώσει τους διδάσκοντες από μεγάλο μέρος κοπιαστικής δουλειάς. Μια προσωπική σχέση διδάσκοντα-διδασκόμενου αποκτά σήμερα νέα σημασία. Ένας δάσκαλος δεν χρειάζεται να κάνει ότι κάνει ένα κομπιούτερ – δηλαδή να μεταδίδει συσσωρευμένη γνώση. Αντίθετα, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να βοηθούν τους σπουδαστές για την κριτική σκέψη και τη δημιουργικότητα. Πρέπει να υπάρξει βαθύς εκδημοκρατισμός των σχέσεων εκπαιδευτικών-σπουδαστών. Οι μονόλογοι των εκπαιδευτικών πρέπει να αντικατασταθούν από διαλόγους με τους σπουδαστές τους.

Η εκπαίδευση των πολύ νέων απαιτεί την καθοδήγηση των διδασκόντων. Στην ΑΔ μια τέτοια καθοδήγηση σκοπεύει να καλλιεργήσει την αυτονομία του παιδιού, την περιέργειά του, τη δημιουργικότητά του και το σεβασμό για την αυτονομία των άλλων, αντί για την υπακοή και την υποταγή.

Η εισαγωγή της ΑΔ στην εκπαίδευση ελαφίεται στους απανταχού εκπαιδευτικούς και τους διδασκόμενους. Όπως συμβαίνει με την Άμεση Δημοκρατία στο χώρο δουλειάς, οι διαδικασίες για την ΑΔ στην Εκπαίδευση δεν πρέπει να αποφασίζονται από τα έξω, αλλά από κοινές συγκεντρώσεις σπουδαστών και προσωπικού. Αν η ΑΔ στις εκπαιδευτικές διαδικασίες παράξει ανεπιθύμητα αποτελέσματα, αυτά μπορούν να αλλάξουν (γρηγορότερα απ' ό τι σε οποιοδήποτε άλλο σύστημα). Αυτό είναι τμήμα της μαθησιακής διαδικασίας.

* * *

14. ΑΔ στην Οικογένεια

Σήμερα, οι άνδρες κυριαρχούν στις περισσότερες οικογένειες σε όλο τον κόσμο. Οι άνδρες αποφασίζουν όλα τα κύρια ζητήματα, ιδιαίτερα τις σχέσεις της οικογένειας με την κοινωνία, έξω από την οικογένεια. Στις γυναίκες επιτρέπεται να αποφασίζουν για μικρότερα ζητήματα μέσα στην οικογένεια, ιδιαίτερα αυτά που αφορούν την φροντίδα των παιδιών, αλλά πρέπει να υπακούουν τις αποφάσεις των ανδρών, ακόμα κι όταν διαφωνούν μ' αυτές. Με τη σειρά τους, τα παιδιά πρέπει να υπακούουν και τους

δύο. Έτσι, οι περισσότερες γυναίκες και τα παιδιά δεν ζουν σύμφωνα με τις δικές τους αποφάσεις και δεν είναι ελεύθεροι.

Η θρησκεία –και η παράδοση– στηρίζουν αυτή τη σύμβαση. Πολλές γυναίκες, με βάση τους όρους της Παράδοσης και της Θρησκείας αποδέχονται –και δικαιολογούν– αυτή τη διευθέτηση. Και όμως, για όσο οι γυναίκες δεν είναι ελεύθερες, δεν θα είναι ελεύθεροι ούτε οι άνδρες. Αυτοί κυριαρχούνται από την εμμονή τους να κυριαρχούν.

Η Συνθήκη της Κυριαρχίας, καθορίζει στους οπαδούς της να κυριαρχούν ή να κυριαρχούνται. Πολλοί προσπαθούν να αλλάξουν θέση, από κυριαρχούμενοι να γίνουν κυρίαρχοι. Αυτό αφήνει άθικτη την Συνθήκη της Κυριαρχίας. Ο αγώνας εναντίον της Συνθήκης της Κυριαρχίας δεν είναι ενάντια στους άνδρες, αλλά ενάντια στην κυριαρχία. Αν οι γυναίκες γίνουν οι κυρίαρχες, απλώς ανταλλάσσουν ρόλους, αλλά διατηρούν τη Συνθήκη Κυριαρχίας.

Μερικοί εθίζονται στη Συνθήκη της Κυριαρχίας, είτε ως κυρίαρχοι είτε ως κυριαρχούμενοι. Η κυριαρχία των παιδιών από τους ενήλικες (στο σπίτι, στον παιδικό σταθμό, το σχολείο ή το κολλέγιο) είναι μέρος της Συνθήκης Κυριαρχίας. Δημιουργεί υποτακτικό χαρακτήρα στα παιδιά, τα οποία ως ενήλικες θα επαναλάβουν το ίδιο οικογενειακό μοντέλο που προσπαθεί να αποζημιώσει για την κυριαρχία που υπέστησαν, με την κυριαρχία επί άλλων.

Αυτό διαιωνίζει τη Συνθήκη Κυριαρχίας, στην οικογένεια και στην κοινωνία.

Οι οικογένειες που ζουν σε Συνθήκη Κυριαρχίας, καθορίζουν τα παιδιά τους να γίνουν πολίτες που θα αποδέχονται την κυριαρχία των Αφεντικών, των Εμπειρογνομόνων, των Αξιωματούχων των Συνδικάτων, των Ιερέων, των Πολιτικών και του Κράτους.

Αποδέχονται την κυριαρχία ως αναπόφευκτη, «Φυσική» και απαραίτητη, και επιζητούν να κυριαρχήσουν πάνω σε άλλους.

Μόνο με την απόρριψη της Συνθήκης Κυριαρχίας μπορεί να σπάσει κάποιος το φαύλο κύκλο. Σήμερα μπορούμε να αντικαταστήσουμε τη Συνθήκη Κυριαρχίας από τη Συνθήκη Αυτονομίας και να καλλιεργήσουμε την αυτονομία, όχι την υποτακτικότητα, για ΟΛΑ τα μέλη της οικογένειας.

Η Άμεση Δημοκρατία καταργεί τη Συνθήκη Κυριαρχίας εγκαθιδρύοντας τη Συνθήκη Αυτονομίας στην Πολιτική, στη Δουλειά, στην Εκπαίδευση και στην Οικογένεια. «Αυτο-νομία» σημαίνει να ζεις με βάση νόμους που εσύ έφτιαξες. Στη Συνθήκη Αυτονομίας, διευθύνει καθένας μόνο τον εαυτό του και το κάνει με το σεβασμό της αυτονομίας των άλλων. Μέσα στην οικογένεια αυτό σημαίνει ότι οι γονείς σέβονται –και καλλιεργούν– την αυτονομία ο ένας της άλλης και την αυτονομία των παιδιών τους. Αυτό δεν σημαίνει ότι τα παιδιά θα αφήνονται να κάνουν ότι θέλουν. Καθοδηγούνται να σέβονται την αυτονομία των άλλων. Ο σεβασμός για τους άλλους δεν κληρονομείται, αλλά αποκτάται με την ανατροφοδότηση μέσα στην οικογένεια. Οι ενήλικες που έχουν περισσότερη εμπειρία πρέπει να καθοδηγούν τα παιδιά (το επίπεδο καθοδήγησης εξαρτάται από την εμπειρία του παιδιού) να γίνουν αυτόνομα. Η καθοδήγηση πρέπει να αποφεύγει την κυριαρχία. Πρέπει να θέτει όρια στις επιθυμίες του παιδιού και να καλλιεργεί την ικανότητά του να αποφασίζει μέσα σ' αυτά τα όρια. Καλλιεργώντας την αυτονομία του παιδιού και το σεβασμό του για την αυτονομία των άλλων, οι γονείς θα δημιουργήσουν υπεύθυνα άτομα με ανθρωποκεντρικές προτεραιότητες, ικανά να δημιουργήσουν μια κοινωνία που θα διευθύνεται από όλους τους πολίτες της για όφελος της κοινότητας, της κοινωνίας και της ανθρωπότητας.

* * *

15. Βασικοί Κανόνες της ΑΔ

Για να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα της ΑΔ είναι αναγκαίο να τεθούν οι βασικοί κανόνες που θα την διέπουν. Τέτοιοι κανόνες είναι «Το Σύνταγμα» της ΑΔ. Κι αυτοί μπορούν ν' αλλάξουν οποιαδήποτε στιγμή, αλλά οι αλλαγές απαιτούν μια μεγάλη πλειοψηφία (για παράδειγμα 80% όλων των πολιτών) να περιφρουρεί τυχόν συγκυριακές ή ασήμαντες αλλαγές, έτσι ώστε το Σύνταγμα να παραμένει βιώσιμο για μακρύτερο διάστημα.

Μόνο όσοι ζουν σε ΑΔ πρέπει να αποφασίζουν τις λεπτομέρειες ενός τέτοιου Συντάγματος, αλλά αυτοί που προωθούν σήμερα την ΑΔ μπορούν να προτείνουν μερικές γενικές αρχές που πρέπει να εξεταστούν.

Η ΑΔ πρέπει να εκπαιδεύσει τους νέους της να αποδεχθούν τον ανθρωποκεντρισμό ως προτεραιότητα, αφού προτεραιότητες εγω/εθνο/θεοκεντρισμού θα δημιουργήσουν διαμάχες στην ΑΔ και –τελικά– θα την αποσυνθέσουν.

Αφού η ΑΔ κυβερνά με αποφάσεις της πλειοψηφίας, μπορεί να γίνει μια δικτατορία της πλειοψηφίας.

Το Σύνταγμα της ΑΔ πρέπει να το εμποδίσει, με την προσήλωση στις αρχές:

1. Το δικαίωμα κάθε μειοψηφίας (πολιτικής/ εθνικής/ σεξουαλικής/ θρησκευτικής ή άλλης) να εκφράζει και προωθεί τις απόψεις της – στις οποίες περιλαμβάνονται απόψεις εναντίον της ΑΔ, όσο και απεχθείς να είναι αυτές για την πλειοψηφία– πρέπει να εξασφαλίζεται και να προστατεύεται, ενάντια σε κάθε παραβίασή του από οποιαδήποτε πλειοψηφία.
2. Κάθε μειοψηφία πρέπει να έχει το δικαίωμα να ασκεί βέτο σε συγκεκριμένες αποφάσεις, με την προϋπόθεση να προτείνει εναλλακτικές πολιτικές στην απόφαση που αμφισβήτησε. Το δικαίωμα βέτο δεν ισχύει για κάθε απόφαση. Όλοι οι πολίτες πρέπει να αποφασίζουν σε ποιες αποφάσεις μπορεί να ασκηθεί βέτο.
3. Μια μειοψηφία μπορεί να εξαιρείται από την υποχρέωση να υπακούει σε συγκεκριμένες αποφάσεις που ισχύουν μόνο σ' αυτούς και αυτές που τις ψήφισαν. Όλοι οι πολίτες αποφασίζουν σε ποιες αποφάσεις αυτό ισχύει.
4. Το Σύνταγμα πρέπει να ξεκαθαρίζει ποιες αποφάσεις απαιτούν μια απλή πλειοψηφία και ποιες απαιτούν την πλειοψηφία όλων των πολιτών (περιλαμβανομένων δηλαδή αυτών που δεν ψήφισαν).

Μερικές αποφάσεις μπορεί να απαιτούν αυξημένη πλειοψηφία του 60% ή περισσότερο, του συνόλου των πολιτών.

5. Όταν το 1% του συνόλου των πολιτών προτείνουν τη συζήτηση και ψήφιση μιας συγκεκριμένης απόφασης, αυτή η απόφαση θα συζητηθεί και θα τεθεί για ψήφιση από το σύνολο των πολιτών.

Ένα Σύνταγμα ΑΔ πρέπει να προστατεύει κάθε μειοψηφία από την πιθανότητα συντριβής της από την πλειοψηφία. Οι μειοψηφίες πρέπει να υπακούουν στις αποφάσεις, αλλά πρέπει να προστατεύονται από την κα-

τάχρηση αυτού του κανόνα. Όσοι είναι στην πλειοψηφία πρέπει να εξετάσουν πώς θα ανταποκριθούν εάν βρεθούν στη μειοψηφία και να κάνουν το καλύτερο δυνατό για να ελαχιστοποιήσουν τις δυσκολίες της μειοψηφίας. Το πνεύμα της ΑΔ είναι ο σεβασμός της αυτονομίας των άλλων, περιλαμβανομένων αυτών στη μειοψηφία. Οι πλειοψηφίες μπορεί να σφάλλουν, και πρέπει να φροντίζουν ώστε να μην δημιουργούν καταστάσεις όπου λανθασμένες αποφάσεις προκαλούν αδιόρθωτη βλάβη.

Μια κριτική στάση απέναντι στις αποφάσεις μας, είναι προτιμότερη από την υπερβολική αυτοπεποίθηση.

* * *

16. Πώς λειτουργεί η ΑΔ;

Η βασική λειτουργία του πολιτικού συστήματος της ΑΔ, για οποιαδήποτε ομάδα, οποιουδήποτε μεγέθους, περιλαμβάνει τα σημεία που τίθενται στα προηγούμενα κεφάλαια και ακολουθεί το μοντέλο που περιγράφεται στο Κεφάλαιο 11.

Όλοι και όλες οι πολίτες ψηφίζουν άμεσα για όλες τις πολιτικές. Δεν υπάρχουν εκλογές, δεν υπάρχει Κοινοβούλιο και δεν υπάρχει Κυβέρνηση. Σε κάθε χώρο της κοινωνίας, όπως υγεία, εκπαίδευση, οικονομικά, γεωργία, μεταφορές κ.λπ. θα παραχωρείται ένα κανάλι τηλεόρασης, που θα λειτουργεί 24 ώρες την ημέρα όλο το χρόνο. Πάνελ ομιλητών/ομιλητριών θα ορίζονται με κλήρωση μέσα από σύνολα ανθρώπων με εμπειρία σε κάθε συγκεκριμένο τομέα, θα συζητούν τα υπέρ και τα κατά των διαφόρων προτάσεων που υποβάλουν τηλεφωνικά οι πολίτες. Μια πρόταση γίνεται αντικείμενο συζήτησης ενός πάνελ εάν υποστηρίζεται από το 1% όλων των πολιτών. Οι προτάσεις τοποθετούνται στη σειρά στην τηλεόραση, και οι πολίτες μπορούν να τηλεφωνούν για να προσθέσουν την υποστήριξή τους ώστε να επιτευχθεί το 1% που απαιτείται για περαιτέρω συζήτηση. Κάθε πρόταση έχει καθορισμένο χρόνο συζήτησης, μετά τον οποίο όλοι οι πολίτες ψηφίζουν για να πάρουν απόφαση επ' αυτής. Οι προτάσεις έχουν αριθμό και οι πολίτες μπορούν να ψηφίζουν σε κάθε μια από αυτές από κινητό τηλέφωνο, οθόνη επαφής, μαγνητικές κάρτες ή το Ίντερνετ. Μια

πρόταση την οποία η πλειοψηφία καθιστά απόφαση, υποβάλλεται ξανά σε ένα δεύτερο γύρο συζήτησης και ψηφοφορίας και –αν χρειαστεί– και σε τρίτο γύρο.

Εάν κερδίσει απλή πλειοψηφία στο δεύτερο –ή τρίτο– γύρο, γίνεται πολιτική, εκτός κι αν πρόκειται για πρόταση που χρειάζεται μεγαλύτερη πλειοψηφία.

Κάθε πολίτης έχει μια ψήφο. Το να ψηφίζει κάποιος/κάποια για άλλο πρόσωπο είναι κακούργημα. Εξίσου κακούργημα είναι η προσφορά ή λήψη ευνοιών για μία ψήφο.

Η ψήφος δεν είναι καθήκον, αλλά δικαίωμα. Εντούτοις, μια πολιτική είναι δεσμευτική για όλους και όλες, περιλαμβανομένων αυτών που δεν συμμετείχαν στην ψηφοφορία – εκτός από ειδικά ζητήματα που έχουν ορισθεί στο Σύνταγμα της ΑΔ.

Οι πολίτες μπορούν να τηλεφωνούν σε οποιοδήποτε από τα τηλεοπτικά κανάλια οποιαδήποτε ώρα, για να προτείνουν, να σχολιάζουν ή να αμφισβητούν τα πρόσωπα που συζητούν στο κανάλι. Τα μέλη του τηλεοπτικού πάνελ ανταποκρίνονται και μπορεί να προτείνουν λύσεις σε προβλήματα, αλλά δεν ψηφίζουν για προτάσεις τις οποίες συζητούν.

Όλοι οι πολίτες θα αποφασίζουν ποιες προτάσεις απαιτούν απλή πλειοψηφία των ψηφισάντων και ποιες απαιτούν πλειοψηφία του συνολικού εκλογικού σώματος, ή την προτιμησιακή πλειοψηφία που είναι πάνω από το 50% του συνόλου του εκλογικού σώματος.

Κάθε πολίτης έχει δικαίωμα να προτείνει οποιαδήποτε πολιτική, να ψηφίζει σε οποιαδήποτε πολιτική και να κριτικάρει οποιαδήποτε πολιτική.

Από τη στιγμή που θα υιοθετηθεί κάποια πολιτική, θα βγει μια επιτροπή με κλήρωση από ένα σύνολο ανθρώπων με σχετική εμπειρία και γνώση, για να την βάλουν σε πράξη.

Τα μέλη της Επιτροπής έχουν θητεία κάποιο χρονικό διάστημα, μετά από το οποίο επιλέγονται με ψηφοφορία νέα μέλη.

Όλοι οι πολίτες θα αποφασίζουν σε ποιες αποφάσεις μπορεί να βάλει βέτο μια μειοψηφία, οπότε η μειοψηφία πρέπει να προτείνει εναλλακτική λύση στην πολιτική που αμφισβήτησε με βέτο.

Όλοι οι πολίτες θα αποφασίζουν ποια απόφαση είναι δεσμευτική γι' αυτούς που την ψήφισαν αλλά όχι γι' αυτούς που την αμφισβήτησαν με βέτο.

Η Άμεση Δημοκρατία εφαρμόζεται στη δουλειά, στην εκπαίδευση και στην οικογένεια. Όμως, οι εργαζόμενοι στη δουλειά και οι φοιτητές και το προσωπικό σε ένα χώρο σπουδών μπορούν να απορρίπτουν το δικαίωμά τους να αποφασίζουν για όλες τις πολιτικές και αντί αυτού να διορίζουν πρόσωπα που θα λαμβάνουν τις αποφάσεις, ανάλογα με το τι πιστεύουν, με δικαίωμα όμως να διατηρούν το δικαίωμα επιστροφής στην Άμεση Δημοκρατία ανά πάσα στιγμή

Όλοι οι πολίτες θα επεξεργάζονται ένα Σύνταγμα που θα δηλώνει τους κανόνες της ΑΔ για τη συγκεκριμένη κοινωνία ή ομάδα. Η αλλαγή του κανόνα θα απαιτεί πλειοψηφία 80% του συνόλου των πολιτών.

Κάθε απόφαση μπορεί να υποβάλλεται σε νέα συζήτηση και ψηφοφορία μετά από ένα χρόνο.

* * *

17. Προβλήματα της ΑΔ

Η Άμεση Δημοκρατία – όπως και κάθε άλλο σύστημα με το οποίο αποφασίζεται μια πολιτική – αντιμετωπίζει δύο ειδών προβλήματα:

1. Τεχνικά προβλήματα, και

2. Εγγενή προβλήματα.

Τα τεχνικά προβλήματα μπορεί να εξαλειφθούν, αλλά τα εγγενή προβλήματα είναι σαν τα ηφαίστεια – μπορεί να αντιμετωπίζονται αλλά όχι να εξαλειφθούν. Μπορεί να επανεμφανιστούν, ίσως με νέες μορφές, και πρέπει να διευθετούνται με νέους τρόπους.

Τα τεχνικά προβλήματα της ΑΔ προέρχονται από το δικαίωμα που έχουν όλοι οι πολίτες να προτείνουν, να συζητούν και να αποφασίζουν για κάθε νόμο και πολιτική. Οι ηλεκτρονικές επικοινωνίες παρέχουν τα μέσα

γι' αυτό, αλλά πρέπει να επιλέγονται διαδικασίες για να προστατεύεται το κοινό από την κατάχρηση αυτού του δικαιώματος. Αυτό μπορεί να το κάνουν επιτροπές για τις αποφάσεις σε τέτοια ζητήματα, αλλά αυτές πρέπει να ορίζονται με κλήρωση και να υπηρετούν μόνο μια θητεία. Αυτό θα εμποδίσει το σχηματισμό διαφόρων ελίτ που θα ελέγχουν τα πάντα. Αυτό επίσης ισχύει για τις Εκτελεστικές Επιτροπές που αποφασίζουν πώς να κάνουν πράξη τις πολιτικές. Η πραγμάτωση μιας πολιτικής συχνά απαιτεί εμπειρία που λείπει από τους περισσότερους πολίτες, αλλά τα μέλη των επιτροπών μπορούν να αλλάζουν τακτικά για να εμποδίζουν το σχηματισμό των «ελίτ εμπειρογνομόνων» που θα επιδρούν σε όλες τις αποφάσεις του συγκεκριμένου χώρου.

Τα εγγενή προβλήματα της ΑΔ προέρχονται από δύο ζητήματα:

1. Δεν μπορεί να υπάρξει εγγύηση ότι τα αποτελέσματα μιας απόφασης θα είναι «καλά».
2. Είναι αναπόφευκτες κάποιες συγκρούσεις μεταξύ των γενικότερων πλειοψηφιών και τοπικών πλειοψηφιών.

Μια απόφαση μπορεί να φέρει ανεπιθύμητα –ακόμα και καταστροφικά– αποτελέσματα, τελείως απρόσμενα από τους υποστηρικτές της. Αυτό έχει συμβεί σε πάπες, δικτάτορες, προέδρους, εκπροσώπους, πατεράδες, μητέρες, εμάς τους ίδιους – και σε πλειοψηφίες – παντού. Υπάρχει μικρή πιθανότητα ένας Πάπας, ένας Δικτάτορας, ένας Πρόεδρος, ένας Γενικός Γραμματέας ή ένα σώμα Αντιπροσώπων να ανακαλέσει την απόφαση που έφερε μια καταστροφή. Όλοι αρνούνται να παραδεχτούν ότι είχαν λάθος, γιατί αυτό αμφισβητεί την εξουσία και το ρόλο τους να λαμβάνουν αποφάσεις. Επιμένουν ότι ένα ανεπιθύμητο αποτέλεσμα της απόφασής τους δεν είναι δικό τους λάθος.

Αντίθετα, στην ΑΔ, μια μειοψηφία του 1% μπορεί να εισάγει νέα συζήτηση για μια απόφαση που παρήγαγε ανεπιθύμητα αποτελέσματα και αυτό μπορεί να πείσει μια πλειοψηφία να ανακαλέσει αυτή την απόφαση. Αυτό δεν διασφαλίζει ότι κάθε κακή απόφαση θα ακυρωθεί, αλλά η πιθανότητα να γίνει αυτό στην ΑΔ είναι μεγαλύτερη απ' ό,τι σε οποιοδήποτε σύστημα κυβερνιέται από αυτούς που επιμένουν στο αλάθητό τους. Οι πολίτες στην ΑΔ δεν χρειάζεται να υφίστανται για απεριόριστο διάστημα τα ανεπιθύμητα αποτελέσματα μιας κακής απόφασης (όπως η συνέχιση ενός χαμένου πολέμου). Δεν χρειάζεται να περιμένουν νέες εκλογές ή να αρχίσουν μια καμπάνια αλλαγής του ηγέτη τους. Μπορούν να ανανεώσουν τη

δημόσια συζήτηση για μια κακή απόφαση – και να την ακυρώσουν αμέσως.

Είναι αναπόφευκτες οι συγκρούσεις μεταξύ τοπικών πλειοψηφιών και πλειοψηφιών συνολικότερου φάσματος. Ο καλύτερος τρόπος για την επίλυση αυτών των συγκρούσεων, είναι να συμφωνηθεί εκ προοιμίου ποιου είδους ζητήματα θα αποφασίζονται με συνολικότερη πλειοψηφία όλων των πολιτών – και ποιου είδους με τοπική πλειοψηφία αυτών που είναι άμεσα εμπλεκόμενοι.

Παρά το γεγονός ότι μια συνολικότερη πλειοψηφία μπορεί να επιβάλει τις αποφάσεις της χρησιμοποιώντας βία, κάτι τέτοιο είναι ανεπιθύμητο επειδή υποκινεί τις τοπικές πλειοψηφίες να χρησιμοποιήσουν επίσης βία. Αυτό οδηγεί σε εκτεταμένη ένοπλη σύγκρουση που τελικά θα τερματιστεί με συμβιβασμό. Για να αποφευχθούν τέτοιες συγκρούσεις, είναι καλύτερο να βρεθεί ένας συμβιβασμός που, ενώ καμία από τις πλευρές δεν θα είναι ευχαριστημένη, και οι δύο θα τον δεχθούν ως το «μικρότερο κακό».

Ενώ ένας συμβιβασμός θα είναι αποδεκτός και από τις δύο πλευρές, αν υπάρξει καθαρή νίκη της μιας πλευράς, αυτό θα υποκινήσει την άλλη πλευρά να παρατείνει την αντίστασή της.

Η ΑΔ μειώνει τη ζημιά που προκαλείται από δημαγωγούς. Σε κάθε πολιτικό σύστημα, οι δημαγωγοί μπορεί να επηρεάσουν τους ανθρώπους στη λήψη καταστροφικών αποφάσεων, αλλά μόνο στην ΑΔ αυτό μπορεί να διορθωθεί αμέσως. Στην ΑΔ ένας δημαγωγός μπορεί μόνο να υποστηρίξει μια πολιτική, όχι να την αποφασίζει. Οι δημαγωγοί μπορεί να επηρεάσουν την ψήφο των πολιτών, αλλά αν αυτό θα έχει ανεπιθύμητα αποτελέσματα, οι πολίτες μπορούν να ακυρώσουν την απόφασή τους αμέσως, τερματίζοντας έτσι την επιρροή του δημαγωγού.

Στη δικτατορία, ο δικτάτορας είναι συνήθως ένας δημαγωγός και πρέπει να χάσει την εξουσία του για να αλλάξουν οι αποφάσεις που έχει πάρει. Αυτό δεν είναι εύκολο και χρειάζεται χρόνο. Στην Διακυβέρνηση με Αντιπροσώπους οι πολίτες πρέπει να περιμένουν μέχρι τις επόμενες εκλογές για να αλλάξουν αντιπροσώπους, ελπίζοντας ότι αυτές οι εκλογές θα λάβουν νέες αποφάσεις. Αυτό παρατείνει τα βάσανα που επιφέρουν οι καταστροφικές αποφάσεις.

Μόνο στην ΑΔ μπορούν να ακυρωθούν αμέσως οι καταστροφικές αποφάσεις.

Η Άμεση Δημοκρατία δεν αποτελεί μαγική θεραπεία για όλα τα προβλήματα της κοινωνίας. ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΤΕΤΟΙΑ ΘΕΡΑΠΕΙΑ. Όποιος κηρύττει μια τέτοια θεραπεία, πουλάει αυταπάτες. Η ΑΔ καταργεί τη δύναμη των πολιτικών και επιλύει πολλά πολιτικά προβλήματα γρηγορότερα από άλλα πολιτικά συστήματα, επειδή στην ΑΔ είναι αδύνατη η αποφυγή της ευθύνης για τις κακές αποφάσεις. Σε όλα τα άλλα πολιτικά συστήματα, οι υπεύθυνοι της λήψης αποφάσεων μπορούν να αποφεύγουν την ευθύνη τους για αποφάσεις που παρήγαγαν ανεπιθύμητα αποτελέσματα, μεταθέτοντας την ευθύνη σε άλλους. Η αποφυγή της υπευθυνότητας λειτουργεί σαν βέλο που αποκρύπτει από τους περισσότερους πολίτες τόσο τις αιτίες, όσο και τα πρόσωπα που λαμβάνουν κακές αποφάσεις.

Στην ΑΔ, οι πολίτες που έχουν λάβει μια απόφαση με ανεπιθύμητα αποτελέσματα, δεν μπορούν να κατηγορήσουν κάποιους άλλους. Αυτό τους αναγκάζει να αναμετρηθούν με τα κίνητρα που τους οδήγησαν στην απόφαση, να τα αντιμετωπίσουν και έτσι να σπάσουν τον φαύλο κύκλο όπου τα ίδια κίνητρα παράγουν επανειλημμένα τα ίδια ανεπιθύμητα αποτελέσματα.

Η αντικατάσταση της Διακυβέρνησης με Αντιπροσώπους από την Άμεση Δημοκρατία, είναι η λογική – και ιστορική – συνέχεια της αντικατάστασης της Μοναρχίας από το Κοινοβούλιο. Και τα δύο συστήματα αυξάνουν την ελευθερία των πολιτών, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να ζουν με τις δικές τους αποφάσεις.

Η ΑΔ βαθαίνει την κατανόηση των πολιτών για τα προβλήματα της κοινωνίας. Δεν είναι η Φύση, ο Θεός ή η Ιστορία αυτά που προκαλούν τα προβλήματα των κοινωνιών, αλλά η ομαδική ζωή των ανθρώπων. Οι άνθρωποι, μέχρι να ανακαλύψουν την πηγή των πολιτικών προβλημάτων μέσα τους, δεν θα μπορέσουν να τα ξεπεράσουν και θα τα βρίσκουν διαρκώς μπροστά τους.

Όταν όλοι οι πολίτες αποφασίζουν για όλες τις πολιτικές, για κανένα αποτέλεσμα των αποφάσεών τους δεν θα μπορούν να ρίχνουν την ευθύνη σε άλλους. Αυτοί που έβγαλαν μια απόφαση είναι υπεύθυνοι για τα αποτελέσματά τους και αν αυτή έφερε μια καταστροφή πρέπει να ανακαλύψουν ποιο ήταν το λάθος και γιατί. Ο τρόπος με τον οποίον συμπεριφέρονται οι δικτάτορες, οι πάπες, οι βασιλιάδες ή οι γενικοί γραμματείς δεν είναι ίδιος, γιατί αυτό θα κατάστρεφε την αξιοπιστία τους και θα τερμάτιζε το ρόλο τους ως υπευθύνων για τη λήψη αποφάσεων. Μόνο στην ΑΔ, όπου η απόφαση για μια πολιτική δεν είναι ένας προσωρινός ρόλος αλλά ένα

διαρκές δικαίωμα κάθε πολίτη, μπορούν οι άνθρωποι να παραδέχονται τα πολιτικά τους λάθη χωρίς να φοβούνται ότι θα χάσουν το δικαίωμά τους να βγάλουν πολιτικές αποφάσεις. Οι πολίτες που «έκαναν λάθος» δεν χάνουν το δικαίωμά τους να ψηφίζουν και μπορούν να παραδεχτούν – και να επανεξετάσουν – το τι τους έκανε να ψηφίσουν για μια απόφαση που παρήγαγε κακά αποτελέσματα. Καθώς το κάνουν, μπορεί να ανακαλύψουν – και να ξεπεράσουν– τα προηγούμενα κίνητρά τους και να αναπτύξουν νέες ικανότητες και ευαισθησίες.

Συχνά αποδεικνύεται σωστή μια μειοψηφία που έχουν απορριφθεί οι προτάσεις της από μια πλειοψηφία, ενώ η πλειοψηφία αποδεικνύεται λανθασμένη. Οι πλειοψηφίες συχνά σφάλουν και παράγουν καταστροφές. Αυτό συνέβη στις εκλογές στη ναζιστική Γερμανία το Μάρτη του 1933, όταν το 44% των γερμανών ψηφοφόρων ψήφισε υπέρ των Ναζί, και τα μέλη των Ναζί στο Ράιχσταγκ (Βουλή) με τραμπουκισμούς ενάντια σε εκπροσώπους άλλων κομμάτων ήθελαν να υποστηρίξουν την ψήφιση ενός νόμου που θα καταργούσε όλα τα πολιτικά κόμματα εκτός του ναζιστικού.

Αυτό έδωσε στους ναζί την ελευθερία να πραγματοποιήσουν τις φονικές πολιτικές τους.

Η ΑΔ παρακινεί τους ανθρώπους –περισσότερο απ’ ότι οποιοδήποτε άλλο σύστημα– να μάθουν από τα ίδια τους τα λάθη. Το εάν ο κόσμος μαθαίνει από τα λάθη του –ή όχι– αυτό είναι άλλο ζήτημα. Βασιλιάδες, Πρόεδροι, Κομματικοί ηγέτες, Δικτάτορες ή Αντιπρόσωποι συγκαλύπτουν τις αιτίες των καταστροφικών αποφάσεών τους, γιατί αυτό θα μπορούσε να επιφέρει την αντικατάστασή τους από άλλους, αλλά στην ΑΔ αυτοί που παίρνουν τις αποφάσεις δεν μπορούν να αντικατασταθούν, και όμως μπορούν να αντικατασταθούν τα κίνητρά τους για τις καταστροφικές αποφάσεις, ώστε να αποφευχθούν περισσότερες καταστροφές.

Σήμερα, στα πολιτικά συστήματα Διακυβέρνησης με Αντιπροσώπους, οι περισσότεροι πολίτες δεν έχουν τη δικαιοδοσία να αποφασίζουν για οποιαδήποτε πολιτική και –στην καλύτερη περίπτωση– μπορούν να αλλάξουν εκπροσώπους που οι αποφάσεις τους παρήγαγαν καταστροφές, αλλά όχι τα κίνητρα που οδήγησαν σ’ αυτές τις αποφάσεις. Οι Γερμανοί που υποστήριξαν τον Χίτλερ θεωρούσαν κακές τις αποφάσεις του μόνο επειδή έχασαν τον πόλεμο, όχι επειδή τον άρχισαν. Αν μπορούσαν να αποφασίσουν επίσης πολιτική **μετά** την εκλογή του ως ηγέτη, θα τον αντικαθιστούσαν όταν κατάλαβαν ότι οι ναζί έχασαν τον πόλεμο και θα μπορούσαν

να έχουν ανακαλύψει τα δικά τους λανθασμένα κίνητρα, αντί να δικαστούν εκ των υστέρων από αυτούς που τους νίκησαν.

Όταν οι δικτάτορες ανεβαίνουν στην εξουσία, καταστρέφουν όλα τα μέσα για την αποπομπή τους, έτσι αυτοί και μόνο αποφασίζουν για κάθε πολιτική. Μετά το 1933, ο Χίτλερ αποφάσιζε μόνος του όλες τις πολιτικές στη Γερμανία. Συνέχισε τον πόλεμο για μεγάλο διάστημα από τότε που ο ίδιος ο στρατός του – και οι περισσότεροι Γερμανοί– γνώριζαν ότι είχε χαθεί. Αν η Γερμανία ήταν Άμεση Δημοκρατία θα μπορούσε να είχε αποφύγει τον πόλεμο ή να τον είχε σταματήσει και μπορεί ποτέ να μην είχε σκοτώσει εκατομμύρια Εβραίους και άλλες μειοψηφίες. Σε δικτατορίες οι βρόμικες αποφάσεις –και ενέργειες– πρέπει (και μπορούν) να κρύβονται από τον περισσότερο κόσμο ο οποίος θα ήταν αντίθετος. Αυτό είναι αδύνατο στην ΑΔ.

Ο,τιδήποτε πρέπει να κρυφτεί από τους περισσότερους πολίτες, σπάνια μπορεί να γίνει πολιτική στην ΑΔ, επειδή η πλειοψηφία σπάνια θα ψηφίσει υπέρ μιας απόφασης που θα σημαίνει ότι πρέπει να κρύψει κάτι από την ίδια.

Μερικοί επικριτές ισχυρίζονται ότι η ΑΔ μπορεί να παράξει το «σύνδρομο του πλήθους» ή «το σύνδρομο του πλειοψηφικού ρεύματος», που θα κάνει τους ανθρώπους να ψηφίζουν το ίδιο με τους γύρω τους, ακόμα και όταν δεν θα το έκαναν αν ήταν μόνοι. Σήμερα η ηλεκτρονική επικοινωνία κάνει τους ανθρώπους ικανούς να παίρνουν ιδιωτικά τις πολιτικές τους αποφάσεις, χάρη από οποιοδήποτε πλήθος. Σήμερα (για πρώτη φορά στην ιστορία) οποιοσδήποτε μπορεί να απευθυνθεί σε εκατομμύρια από το σπίτι του, χωρίς να βρεθεί σε πλήθος. Τα κινητά τηλέφωνα και η διαδραστική τηλεόραση δίνουν την ικανότητα στους ανθρώπους να βλέπουν και ακούνε ιδιωτικά οποιονδήποτε θέλει να απευθυνθεί σ' αυτούς και να ψηφίζουν για πολιτικές με τον ίδιο τρόπο που ήδη ο κόσμος επιλέγει ένα φιλμ στην καλωδιακή τηλεόραση, πατώντας ένα κουμπί από το τηλεκοντρόλ. Αυτό εξαφανίζει το «σύνδρομο του πλήθους» ή την «κυριαρχία του όχλου» στην πολιτική.

Ο κόσμος δεν χρειάζεται πλέον να είναι μέσα στο πλήθος για να προτείνει πολιτική, να την συζητά ή να την ψηφίζει.

18. Απαντήσεις σε κριτικές

Πολλοί άνθρωποι αξιολογούν το κύρος τους περισσότερο από την περιουσία τους και την κοινωνική τους θέση πιο πολύ από το εισόδημά τους. Θα αντιταχθούν σφοδρά στην ΑΔ επειδή αμφισβητεί κάθε κυρίαρχη εξουσία – στην οικογένεια, την εκπαίδευση, τη δουλειά και το κράτος. Συνεπώς, κάθε απόπειρα εφαρμογής της ΑΔ οπουδήποτε, θα αντιμετωπίσει άγρια αντίθεση από όλες τις σημερινές αρχές και αυτούς που λαμβάνουν τις αποφάσεις. Οι Ρεπουμπλικάνοι και οι Δημοκρατικοί, οι Συντηρητικοί και οι Φιλελεύθεροι, οι Σοσιαλιστές και οι Κομμουνιστές, οι Μοναρχικοί και οι Αναρχικοί, θα αντιταχθούν στην ΑΔ.

Οι υποστηρικτές της Διακυβέρνησης με Αντιπροσώπους θα αποκηρύξουν την ΑΔ ως «λαϊκίστικη», ενώ οι αναρχικοί θα την αρνηθούν ως «συγκεντρωτική». Στην πραγματικότητα η ΑΔ δεν έχει «κέντρο» αλλά αποδέχεται τις πλειοψηφικές αποφάσεις. Οι περισσότεροι αναρχικοί απορρίπτουν τις πλειοψηφικές αποφάσεις.

Πολλοί και πολλές πιστεύουν ότι οι καθημερινοί άνθρωποι δεν μπορούν να καταλήξουν σε υπεύθυνες αποφάσεις, καθώς τους λείπει η απαραίτητη γνώση. Εάν οι πολιτικές αποφάσεις απαιτούν ειδική γνώση, γιατί δεν διδάσκεται πουθενά αυτή η γνώση;

Κάθε γιατρός έχει ένα πιστοποιητικό που επιβεβαιώνει την ικανότητά του να ασκεί την ιατρική.

Γιατί κανένας πολιτικός δεν έχει ένα πιστοποιητικό που να επιβεβαιώνει την ικανότητά του/της να ασκεί πολιτική;

Αυτό συμβαίνει επειδή η δυνατότητα πολιτικών αποφάσεων δεν είναι – δεν ήταν– και δεν μπορεί να είναι ποτέ συγκεκριμένη εξειδίκευση.

Απόφαση σημαίνει **επιλογή** και καμιά ειδική γνώση δεν απαιτείται για να επιλέγεις. Επιλογή σημαίνει **προτίμηση**. Οι άνθρωποι προτείνουν αυ-

τό που θεωρούν «καλύτερο» σύμφωνα με τις **προτεραιότητές** τους, όχι επειδή έχουν κάποια ειδική γνώση για να αποφασίζουν.

Κανένα επίπεδο εξειδίκευσης, πληροφόρησης ή αιτιολόγησης δεν καθορίζει μια απόφαση. Την καθορίζουν οι προτεραιότητες, οι οποίες είναι αυθαίρετες και δεν μπορούν να δικαιολογηθούν. Είναι αυτές οι οποίες δικαιολογούν οτιδήποτε άλλο.

Στην ΑΔ, ομάδες ομιλητών που είναι εμπειρογνώμονες –και θα ορίζεται με κλήρωση– θα συζητούν κάθε πολιτική στην τηλεόραση, θα εξηγούν τα πλεονεκτήματά της, τα αρνητικά, το κόστος και τις συνέπειες που θα προκύψουν από την αποδοχή ή απόρριψή της.

Μέλη αυτών των ομάδων συζήτησης θα απαντούν σε ερωτήσεις που θα υποβάλλουν τηλεφωνικά οι πολίτες, και θα εφοδιάζουν όλους με την απαραίτητη πληροφόρηση για να οδηγηθούν στην απόφαση.

Οι εμπειρογνώμονες θα συμβουλεύουν.

Οι πολίτες θα αποφασίζουν.

Πολλοί και πολλές φοβούνται ότι αν έχουν όλοι οι πολίτες το δικαίωμα πρότασης και απόφασης όλων των πολιτικών, θα υπάρχουν υπερβολικά πολλές αποφάσεις που πρέπει να ψηφισθούν. Αυτό διαψεύδεται καθημερινά σε κάθε κοινοβούλιο, αφού ο αριθμός των προτάσεων είναι πολύ μικρότερος από τον αριθμό των μελών του. Ο αριθμός των προτάσεων καθορίζεται από το αντικείμενο μιας πρότασης και όχι από τον αριθμό αυτών που δικαιούνται να ψηφίζουν

Τα κοινοβούλια απαιτούν τρεις γύρους ψηφοφοριών για κάθε πρόταση πολιτικής. Οι προτάσεις που δεν συγκεντρώνουν τον ελάχιστο απαιτούμενο αριθμό ψήφων σε κάθε στάδιο, εκπίπτουν.

Αυτή η μέθοδος μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην ΑΔ και θα μειώσει τον αριθμό των αποφάσεων που θα μπαίνουν σε ψηφοφορία..

Αντίθετα με την λαϊκή πεποίθηση, η διαφθορά δεν αποτελεί αναγκαίο τμήμα της πολιτικής. Συμβαίνει όταν οι λίγοι αποφασίζουν για τους πολλούς. Αυτοί που επιζητούν τα ρουσφέτια από λίγους διαμορφωτές της πολιτικής προσπαθούν να τους δωροδοκήσουν, ενώ εκείνοι δωροδοκούν άλλους για να διατηρήσουν το ρόλο τους ως προσώπων που λαμβάνουν αποφάσεις. Όταν όλοι οι πολίτες αποφασίζουν όλες τις πολιτικές, είναι πάρα πολλοί για να δωροδοκηθούν. Όταν οι επιτροπές για την εφαρμογή πολι-

τικών απαρτίζονται από μέλη που κληρώθηκαν, η δωροδοκία αχρηστεύεται. Η νοθεία της κλήρωσης μπορεί να προληφθεί, έτσι οι πολιτικές της ΑΔ μπορεί να εξαφανίσουν τη διαφθορά.

Μερικοί πιστεύουν ότι η ΑΔ είναι πολύ πιο σύνθετο σύστημα από την Διακυβέρνηση με Αντιπροσώπους. Αυτό δεν ισχύει αναγκαστικά. Οι εκπρόσωποι περιπλέκουν τα πολιτικά προβλήματα, ώστε μετά να κληθούν να τα λύσουν. Οι πολιτική με την ΑΔ είναι απλούστερη απ' ότι η πολιτική των Αντιπροσώπων, αλλά κι αν αυτό δεν συνέβαινε, ο περισσότερος κόσμος προτιμά περισσότερη ελευθερία σ' ένα σύνθετο σύστημα, αντί για λιγότερη ελευθερία σ' ένα απλό σύστημα. Η δικτατορία είναι πολύ απλούστερη απ' ότι η Διακυβέρνηση με Αντιπροσώπους. Ένας κυβερνήτης χωρίς αντιπολίτευση ή συνασπισμό, αποφασίζει για όλες τις πολιτικές. Και όμως, οι περισσότεροι άνθρωποι προτιμούν την Διακυβέρνηση των Αντιπροσώπων –παρά το ότι είναι περίπλοκη– από τη δικτατορία, αφού με την Διακυβέρνηση των Αντιπροσώπων έχουν τουλάχιστον την ελευθερία να αποφασίσουν ποιος θα αποφασίσει γι' αυτούς.

Μια κοινωνία μπορεί να κυβερνηθεί με την Άμεση Δημοκρατία μόνο εάν οι περισσότεροι πολίτες της θελήσουν να αποφασίζουν οι ίδιοι για τις πολιτικές. Η ΑΔ δεν μπορεί να εφαρμοστεί μέχρι να υποστηριχτεί από την πλειοψηφία, καθώς καμιά μειοψηφία δεν μπορεί να υποχρεώσει την πλειοψηφία να πάρει αποφάσεις πολιτικής. Καμιά μειοψηφία, όσο και θετικές προθέσεις να έχει, δεν μπορεί να επιβάλει στην κοινωνία την ΑΔ. Μόνο όταν οι περισσότεροι πολίτες θα θελήσουν να αποφασίσουν οι ίδιοι τις πολιτικές, μπορούν να απαλλαγούν από τους εκπροσώπους και να αναλάβουν το ρόλο των διαμορφωτών πολιτικής. Οι πολιτικοί εκπρόσωποι δεν έχουν τη δικαιοδοσία να εκπροσωπήσουν αυτούς που αρνούνται να εκπροσωπηθούν από αυτούς. Στο παρελθόν οι βασιλιάδες μπορούσαν να επιβάλουν την εξουσία τους με τη βία. Σε μια σύγχρονη βιομηχανική κοινωνία, η δικαιοδοσία της απόφασης για άλλους δεν μπορεί να επιβληθεί με τη βία, παρά μόνο με την εξαπάτηση ή το ψέμα. Σε μια σύγχρονη βιομηχανική κοινωνία, αν οι άνθρωποι αρνηθούν να επιτρέψουν σε άλλους να αποφασίζουν γι' αυτούς, τότε αυτοί που αποφασίζουν χάνουν τη δικαιοδοσία να το κάνουν. Μπορεί να προσπαθήσουν να επιβάλουν την εξουσία τους με εξαπάτηση και δωροδοκίες, αλλά αυτό δεν μπορεί να κρατήσει για πολύ. Η Άμεση Δημοκρατία –αντίθετα με όλα τα άλλα πολιτικά συστήματα– δεν μπορεί να επιβληθεί με τη βία ή με αντιδημοκρατικά μέσα. Κάθε πολιτικό σύστημα που μπορεί να επιβληθεί ενάντια στη θέληση της πλειοψηφίας, δεν μπορεί να είναι δημοκρατικό. Είτε ο Δήμος αποφασίζει για

όλες τις πολιτικές, ή κάποιος άλλος αποφασίζει για το Δήμο. Στο κοινοβουλευτικό σύστημα, οι εκπρόσωποι αποφασίζουν πολιτικές εκ μέρους όλων των πολιτών (του «Δήμου») αλλά ένα τέτοιο σύστημα δεν είναι «δημο-κρατία».

Η κυριαρχία των λίγων πάνω στους πολλούς σημαίνει «Ολιγο-Κρατία», όχι Δημοκρατία.

Κανένα Κοινοβουλευτικό σύστημα δεν ήταν –ούτε μπορούσε να είναι– Δημοκρατία

Όταν η πλειοψηφία – σ' ένα σχολείο, τοπική αυτοδιοίκηση, δήμο, χωριό, εκκλησία, χώρο δουλειάς ή στο σύνολο της χώρας, αποφασίζει μόνη της για όλες τις πολιτικές, θα αντιμετωπίσει σκληρή αντίσταση από όλους αυτούς που σήμερα αποφασίζουν τις πολιτικές. Είναι μια επικίνδυνη αυταπάτη να πιστεύει κανείς ότι, αυτοί που έχουν τη δικαιοδοσία να αποφασίζουν για άλλους, θα παραιτηθούν απλώς επειδή το απαιτεί η πλειοψηφία.

Θα αντιταχθούν στις αποφάσεις της πλειοψηφίας με κάθε δυνατό μέσον

Η ΑΔ στερεί αυτούς τους ανθρώπους από τη δικαιοδοσία τους και τις αμοιβές τους, κι έτσι θα χρησιμοποιήσουν κάθε κόλπο για να την κατανικήσουν. Κάθε ακτιβιστής και ακτιβίστρια της ΑΔ πρέπει να κατανοήσει ότι ενώ η ΑΔ μπορεί να εφαρμοστεί τοπικά, σε ένα σχολείο, δήμο, χωριό ή πόλη, κάθε απόπειρα εφαρμογής της σε ολόκληρη τη χώρα θα απαιτήσει μακρό και σκληρό αγώνα. Οι ακτιβιστές της ΑΔ πρέπει να προετοιμαστούν εκ των προτέρων –ψυχολογικά και τεχνικά– γι' αυτό τον αγώνα. Αν δεν είναι προετοιμασμένοι γι' αυτό, θα νικηθούν. Οι αντίπαλοι της ΑΔ θα χρησιμοποιήσουν όλα τα γνωστά κόλπα και θα εφεύρουν καινούρια, για να κατανικήσουν την ΑΔ. Πολλά τρικ είναι απατηλά και αποτελούν ψυχολογική χειραγώγηση, επινοημένα για να συγχύζουν και τρομάζουν την πλειοψηφία. Πολλοί θα τρομάξουν ή θα συγχυστούν αλλά αν η πλειοψηφία επιμείνει να ζητά την ΑΔ, καμιά μειοψηφία δεν μπορεί να την κατανικήσει.

Ο αγώνας για την ΑΔ αποτελεί σχολείο που προετοιμάζει τους ανθρώπους για την ΑΔ, διδάσκοντάς τους πώς –και γιατί– να κυβερνούν την κοινωνία ως ΑΔ. Αυτό απαντά στους επικριτές της ΑΔ που υποστηρίζουν ότι οι περισσότεροι άνθρωποι δεν θέλουν να βγάζουν πολιτικές αποφάσεις. Αυτό είναι αληθινό στην Διακυβέρνηση με Αντιπροσώπους, η οποία

ανθίζει πάνω στην αδιαφορία των πολιτών, την οποία και καλλιεργεί. Τέτοιοι επικριτές συνάγουν ότι οι αντιδράσεις και η συμπεριφορά των πολιτών θα είναι πάντα η ίδια όπως είναι στις συνθήκες του συστήματος της Διακυβέρνησης από Αντιπρόσωπους, όπου οι κυρίαρχοι έχουν κεκτημένο δικαίωμα να μείνουν στην Εξουσία και να καλλιεργούν την πολιτική απάθεια των περισσότερων πολιτών. Όταν χρησιμοποιούνται ως παράδειγμα οι κοινωνίες της Διακυβέρνησης των Αντιπροσώπων για να αποδειχθεί η πολιτική απάθεια των πολιτών, αυτό είναι παραπλανητικό καθώς όλες οι κοινωνίες της ΔΑ αντιτάσσονται στην κυριαρχία όλων των πολιτών και καλλιεργούν την απάθεια των πολιτών.

Τέτοια επιχειρήματα χρησιμοποιούν ως απόδειξη αυτό που χρειάζεται να αποδειχθεί και αυτό είναι λογικό σφάλμα.

Οι επικριτές της ΑΔ ισχυρίζονται ότι οι περισσότεροι άνθρωποι δεν θέλουν να βρίσκονται σε θέση όπου πρέπει να αποφασίζουν όλες τις πολιτικές στην κοινωνία. Αυτό είναι αληθινό για πολλούς ανθρώπους σήμερα, αλλά όχι απαραίτητα στην ΑΔ. Οι περισσότεροι πολίτες πράγματι θέλουν να αποφασίζουν για **κάθε** πολιτική. Στην ΑΔ όλοι οι πολίτες έχουν το **δικαίωμα** να αποφασίζουν πολιτική αλλά όχι **καθήκον** να το κάνουν. Οι περισσότεροι πολίτες θα συμμετάσχουν σε συζητήσεις και αποφάσεις που τους αφορούν, αλλά όταν πρέπει να υπακούσουν στις αποφάσεις που δεν τους αρέσουν, σε ζητήματα που δεν τους αφορούν, η αντίδρασή τους μπορεί να αλλάξει.

Μερικοί αντιτίθενται στην ΑΔ, παρ' ότι αποδέχονται ότι είναι τεχνικά εφικτή.

Αυτοί είναι ελιτιστές με αρχές. Αποστρέφονται τη διακυβέρνηση από όλους τους πολίτες. Οι ελιτιστές αποκηρύσσουν την ΑΔ ως «λαϊκιστική». Πιστεύουν ότι οι πλειοψηφίες θα βγάζουν αποφάσεις που προκαλούν καταστροφές στους εαυτούς τους και στους άλλους. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η πλειοψηφία που ψήφισε τους ναζί στην εξουσία το 1933. Αυτό το γεγονός συνέβη στην Διακυβέρνηση των Αντιπροσώπων και δεν είναι επιχείρημα ενάντια στην ΑΔ, αλλά ενάντια σε κάθε σύστημα λήψης αποφάσεων. Ο Χίτλερ ήρθε στην εξουσία σ' ένα κοινοβούλιο με εκλογές.

Οι ψηφοφόροι στην Διακυβέρνηση των Αντιπροσώπων έβγαλαν αποφάσεις που έφεραν καταστροφές. Αυτό μπορεί επίσης να συμβεί στην ΑΔ, όπως και σε βασιλιάδες, δικτάτορες, εμπειρογνώμονες, πολιτικούς. Απ'

αυτή την άποψη, η ΑΔ δεν είναι χειρότερη απ' ότι η Διακυβέρνηση με Αντιπροσώπους.

Στην πραγματικότητα, όσο περισσότεροι είναι αυτοί που παίρνουν αποφάσεις, τόσο λιγότερο θα διαμορφώνουν τις πολιτικές αποφάσεις οι ψυχολογικές αγκυλώσεις, οι φοβίες και η λαχτάρα για εξουσία. Οι αποφάσεις ενός μεμονωμένου προσώπου εξαρτώνται από την ψυχολογία του. Οι διαφορετικοί άνθρωποι έχουν διαφορετικές ψυχολογίες και οι επιδράσεις συχνά αλληλοαναιρούνται. Όσο περισσότεροι είναι αυτοί που λαμβάνουν τις αποφάσεις, τόσο ακυρώνεται η ψυχολογική επίδραση, μειώνοντας έτσι την επίδραση της ψυχολογίας στην τελική απόφαση.

Κανένα πολιτικό σύστημα δεν μπορεί να προστατεύσει την κοινωνία από αποφάσεις με καταστροφικά αποτελέσματα. Και όμως, στην ΑΔ οι αποφάσεις που παράγουν καταστροφές μπορεί να αναιρούνται αμέσως κι αυτοί που τις έλαβαν αναγκάζονται να αναθεωρήσουν τα κίνητρά τους. Στη Διακυβέρνηση με Αντιπροσώπους, για να αντικαταστήσουν οι πολίτες τους αντιπροσώπους των οποίων οι αποφάσεις παρήγαγαν καταστροφές χρειάζονται τέσσερα ή πέντε χρόνια, αλλά κι έτσι μένουν άθικτα τα κίνητρα που οδηγούν σε τέτοιες αποφάσεις κι αυτό οδηγεί στην επανάληψη κακών αποφάσεων.

Πολλοί συνάγουν ότι ο εγωισμός, η απληστία και η πολιτική απάθεια που διαποτίζει την κοινωνία σήμερα συνεπάγεται ότι η ΑΔ θα είναι μια «ζούγκλα» που κυβερνιέται από τα αχαλίνωτα εγωιστικά ένστικτα των περισσότερων πολιτών. Πιστεύουν ότι ο εγωισμός είναι τμήμα της ανθρωπίνης φύσης. Ο εγωισμός, η απληστία και η αδιαφορία στην κοινωνία είναι υποπροϊόντα των πολιτικών συστημάτων που εμποδίζουν τους ανθρώπους να αποφασίσουν το τι πρέπει να κάνει η κοινωνία τους. Τέτοια συστήματα εξαρτώνται από την απάθεια των περισσότερων πολιτών τους, και την υλοποιούν. Κάθε πολιτικό σύστημα σχηματοποιεί τα κίνητρα των ανθρώπων με τη δημιουργία όρων που δίνουν στους ανθρώπους την ικανότητα να «πετύχουν» μόνο εάν αποδεχθούν τους κανόνες του συστήματος. Η εξαγωγή συμπερασμάτων από τη στάση των πολιτών προς την πολιτική σε συνθήκες Διακυβέρνησης με Αντιπροσώπους είναι παραπλανητική, επειδή αγνοεί την επίδραση αυτής της διακυβέρνησης στην ατομική συμπεριφορά. Όταν αυτή η επίδραση λαμβάνεται υπόψη, αυτά τα επιχειρήματα ενάντια στην ΑΔ καταρρέουν ελειδή, αντίθετα με την Διακυβέρνηση των Αντιπροσώπων, η Άμεση Δημοκρατία **εξαρτάται** από το ενδιαφέρον των πολιτών για την κοινωνία και το δυναμώνει, έτσι η επίδραση

της είναι διαμετρικά αντίθετη από την επίδραση της Διακυβέρνησης με Αντιπροσώπους.

Αυτό σημαίνει ότι η ΑΔ δεν είναι απλώς ένα νέο σύστημα για τη λήψη πολιτικών αποφάσεων – δημιουργεί νέες στάσεις στα άτομα, δίνοντάς τους κίνητρα να βελτιώσουν την κοινωνία μέσω της άμεσης συμμετοχής στην πολιτική. Η ΑΔ αλλάζει τους κανόνες, τις στάσεις, τις προσδοκίες, την προσωπικότητα και την ατομικότητα.

Η λήψη μιας απόφασης συνεπάγεται ευθύνη για τα αποτελέσματά της. Μερικοί φοβούνται αυτή την ευθύνη και εκ τούτου φοβούνται την ελευθερία. Αυτή είναι η στάση των παιδιών που φοβούνται την απώλεια της πατρικής αγάπης. Οι ενήλικες που υποφέρουν από φόβο της ελευθερίας, χρειάζονται την υποστήριξη και βοήθεια για να τον υπερνικήσουν. Αυτή είναι μια προβλέψιμη συνέπεια των γονικών στάσεων που απαγορεύουν στα παιδιά να αναλάβουν ευθύνες από την παιδική ηλικία κιόλας.

Ο φόβος για την ελευθερία προέρχεται από την ανωριμότητα και μπορεί να ξεπεραστεί.

Μερικοί άνθρωποι υποστηρίζουν την **ΑΔ** αλλά δεν την ορίζουν ως **Πολιτική Χωρίς Πολιτικούς**. Υποστηρίζουν μια μεταρρύθμιση της Διακυβέρνησης με Αντιπροσώπους. Θέλουν **πρωτοβουλίες** των πολιτών και **δημοψηφίσματα (Π. και Δ.)** για τον έλεγχο των εκπροσώπων. Βασικά, αποδέχονται την Διακυβέρνηση με Αντιπροσώπους. Με τις πρωτοβουλίες και τα δημοψηφίσματα γίνεται απλώς προσπάθεια να μεταρρυθμιστεί η Διακυβέρνηση με Αντιπροσώπους και να ελαττωθούν τα σφάλματά της, την ίδια στιγμή που τη στηρίζει. Οι υποστηρικτές των Π. και Δ. αρνούνται να ορίσουν την ΑΔ ως «πολιτική χωρίς πολιτικούς» καθώς αυτό ξεσκεπάζει τις Π και Δ. ως απλώς μια μεταρρυθμισμένη ΔΑ.

Η συνεργασία μεταξύ των υποστηρικτών της ΑΔ και των μεταρρυθμιστών της ΔΑ είναι δυνατή εάν και οι δύο πλευρές αναγνωρίζουν τις διαφορές μεταξύ τους και κάθε μια σέβεται το ρόλο της άλλης. Παρ' ότι πρέπει τελικά να ακολουθήσουν χωριστούς δρόμους, η κάθε μια μπορεί να ωφεληθεί από την πρόσκαιρη συνεργασία με την άλλη.

Η συνεργασία πρέπει να διατηρηθεί για όσο διάστημα είναι επωφέλης. Εντούτοις, η συνεργασία δεν είναι αυτοσκοπός αλλά μέσο για ένα σκοπό. Όταν κάποια μέσα παύουν να εξυπηρετούν τους σκοπούς τους, πρέπει να απορρίπτονται. Αλλιώς μετατρέπονται σε αυτοσκοπό. Η Εκκλησία ήταν

μέσο διάδοσης του χριστιανισμού και το Κομμουνιστικό Κόμμα ήταν μέσος διάδοσης του Κομμουνισμού. Και τα δύο έγιναν αυτοσκοπός εις βάρος των σκοπών που είχαν ταχθεί να υπερασπίσουν. Μετέτρεψαν τους πρώην στόχους τους σε μέσα για να υπηρετούν τους εαυτούς τους, κι έτσι τους κατέστρεψαν.

Πρέπει να προβάλλεται διαρκώς αντίσταση στην τάση να μετατρέπεται το μέσον σε σκοπό.

Πρέπει να θυμίσουμε στους ελιτιστές ότι, αντίθετα με την κριτική του Πλάτωνα στην Αθηναϊκή Δημοκρατία 2.500 χρόνια πριν, ο Σωκράτης που ήταν δάσκαλός του, την υποστήριζε. Οι Αθηναίοι δίκασαν τον Σωκράτη και τον καταδίκασαν σε θάνατο, επειδή κάποιοι από τους μαθητές του (που παρερμήνευσαν τη διδασκαλία του) είχαν προσπαθήσει δύο φορές να ανατρέψουν τη Δημοκρατία με τη βία, προκαλώντας πολλά θύματα. Ο Σωκράτης θα μπορούσε να είχε δραπετεύσει, αλλά αποφάσισε να μην το κάνει. Προτίμησε να πεθάνει με βάση την ετυμηγορία της ΑΔ ακόμα και όταν καταδικάστηκε άδικα. Όταν αποφάσισε να παραστεί στη δίκη, να αποδεχθεί την ετυμηγορία και να μην δραπετεύσει, κατέδειξε την υποστήριξή του στην ΑΔ. Ο Πλάτωνας διαστρέβλωσε τις απόψεις του Σωκράτη και τις αποφάσεις του, παρουσιάζοντάς τες ως αντίθετες προς τη Δημοκρατία. Αυτή είναι η άποψη του Πλάτωνα. Όχι του Σωκράτη.

Σήμερα εξακολουθούμε να επωφελούμεθα από τη συμβολή της Αθηναϊκής ΑΔ στην πολιτική, τη φιλοσοφία, τις τέχνες και το θέατρο. Όλα αυτά τα οφέλη προέκυψαν από τις δημόσιες συζητήσεις για τις πολιτικές όπου κάθε πολίτης μπορούσε να συμμετέχει. Η δημόσια συζήτηση για την πολιτική στην ΑΔ κεντρίζει τη δημιουργικότητα των πολιτών, την ευφυΐα τους, το ενδιαφέρον τους για την κοινωνία. Αναπτύσσει τον ανθρωπισμό του κόσμου. Εμπνέει την πολιτική δημιουργικότητα και καλή θέληση, που καταπνίγονται από όλα τα άλλα πολιτικά συστήματα. Υψώνει την κοινωνία σε υψηλότερο επίπεδο με την αναβάθμιση της κοινωνίας και της ατομικότητας. Αναβαθμίζει το «πρόσωπο» από ένα εγωιστικό, πληκτικό, αδιάφορο μέλος ενός στατικού, διαφθορικού και αλλοτριωτικού πολιτικού συστήματος σε έναν δραστήριο συμμετοχο μιας συνειδητά εξελισσόμενης κοινωνίας που ενδιαφέρεται για την ευημερία του ατόμου, της κοινότητας, της κοινωνίας και της ανθρωπότητας συνολικά.

19. Η προώθηση της ΑΔ

Μερικές προτάσεις για την προώθηση της Άμεσης Δημοκρατίας:

1. Βρέστε άλλους και άλλες που ενδιαφέρονται για την ΑΔ και συζητήστε το θέμα μαζί τους.
2. Σκεφτείτε σε γενικό επίπεδο, αλλά δράστε τοπικά. Στήστε μια τοπική **Επιτροπή Άμεσης Δημοκρατίας (ΕΑΔ)** στην οικογένεια, τη γειτονιά, το σχολείο, τη δουλειά ή το Ίντερνετ, ανάλογα με το τι σας βολεύει. Μέλη της ΕΑΔ πρέπει να είναι **ακτιβιστές/ακτιβίστριες** της ΑΔ, όχι απλώς συμπαθούντες. Μια ΕΑΔ πρέπει να συνεδριάζει σε τακτά διαστήματα για να συζητά τοπικά και γενικά ζητήματα σχετικά με την ΑΔ, για να αποφασίζει –και να κάνει πράξη– δραστηριότητες. Κάθε ΕΑΔ πρέπει να αυτοχρηματοδοτείται και να λειτουργεί ως ανεξάρτητη μονάδα.
3. Προωθήστε την ΑΔ με οποιονδήποτε δυνατό τρόπο, με κουβέντα, με έντυπα, ράδιο, Τηλεόραση, Ίντερνετ, σε συζητήσεις με φίλους, στη δουλειά ή το σχολείο.
4. Κάθε ΕΑΔ πρέπει να βασίζεται στον εαυτό της, αλλά πρέπει να βοηθά άλλες ΕΑΔ και να δημιουργεί νέες. Όταν υπάρχει ένας αριθμός ΕΑΔ, πρέπει να οργανώσουν τοπικό, περιφερειακό, εθνικό ή διεθνές συνέδριο για να συντονίζουν τις δραστηριότητες, να μαθαίνουν ο ένας από την πείρα του άλλου και να βοηθούν ΕΑΔ που χρειάζονται βοήθεια. Με τον καιρό όλες οι ΕΑΔ πρέπει να δημιουργήσουν ένα **Παγκόσμιο Κίνημα ΑΔ** για να συντονίζονται οι δραστηριότητες όλων των κινημάτων ΑΔ. Αυτό δεν σημαίνει ότι ο κόσμος θα γίνει μια τεράστια ΑΔ. Οι ΑΔ θα συγχωνευτούν αν οι περισσότεροι πολίτες, και όχι μόνο οι ακτιβιστές της ΑΔ το θελήσουν.
5. Ένα κίνημα ΑΔ δεν πρέπει να είναι οργανωμένο όπως τα παραδοσιακά πολιτικά κόμματα. Δεν πρέπει να έχει Εκτελεστική Επιτροπή που θα αποφασίζει εκ μέρους άλλων. Πρέπει να έχει μια Συντονι-

στική Επιτροπή (ΣΕ) για να διευκολύνει τον συντονισμό μεταξύ των ΕΑΔ και να βοηθά την ανταλλαγή ιδεών, αλλά κάθε ΕΑΔ είναι ελεύθερη να απορρίπτει τις προτάσεις μιας ΣΕ. Οι προτάσεις μιας ΣΕ δεν είναι αποφάσεις που επιβάλλονται στους άλλους, είναι προτάσεις προς τους άλλους.

6. Μια οργάνωση ΑΔ δεν έχει ένα πρόσωπο ή μια επιτροπή που θα αποφασίζει για άλλους. Το κίνημα της ΑΔ είναι ένα έμβρυο του πολιτικού συστήματος που θέλει να δημιουργήσει. Κάθε δημιουργημα είναι η αντανάκλαση του δημιουργού του. Οι σχέσεις μεταξύ μελών ενός **κινήματος** ΑΔ πρέπει να είναι σαν αυτές που οραματίζονται σε μια **κοινωνία** ΑΔ. Τα μέλη πρέπει να καλλιεργούν την αυτονομία τους και να σέβονται την αυτονομία των άλλων. Οι υποστηρικτές της ΑΔ δεν πρέπει να συμπεριφέρονται ως δικτάτορες στο σπίτι τους ή στην κοινωνία.
7. Εάν μια ΕΑΔ μπορεί να εφαρμόσει ΑΔ στη δουλειά, στο σχολείο, στο χωριό ή το δήμο, πρέπει να το κάνει, και να ετοιμάζεται να αντιμετωπίσει σκληρή αντιπολίτευση. Μην περιμένετε να εφαρμοστεί η ΑΔ παντού, προτού πάρετε πρωτοβουλία για την οργάνωση μιας τοπικής ΕΑΔ. Σε μικρούς χώρους η ΑΔ μπορεί να λειτουργήσει χωρίς ηλεκτρονικά μέσα. Η εμπειρία που κατακτάται από τέτοιες περιπτώσεις θα βοηθήσει άλλες ΕΑΔ. Και όμως, για όσο διάστημα δεν είναι ολόκληρη η κοινωνία ΑΔ, κάθε τοπική ΕΑΔ θα υπόκειται σε ισχυρές πιέσεις από αυτούς που κυριαρχούν στην ευρύτερη κοινωνία. Οι τοπικές ΕΑΔ μπορεί να διαστρεβλωθούν ή να συντριβούν από τους υποστηρικτές της ΔΑ και των υποστηρικτών της. Είναι συνεπώς ουσιώδες –τελικά– να γίνει ΑΔ ολόκληρη η κοινωνία.
8. Χρησιμοποιήστε το χιούμορ. Η πολιτική δεν χρειάζεται να είναι κατσούφα ή πληκτική. Τα αστεία είναι ισχυρό πολιτικό όπλο. Η ΑΔ μπορεί να είναι απολαυστική. Το ξεσκέλασμα της ΔΑ μπορεί να είναι απολαυστικό.
9. **ΜΗΝ ΕΠΙΚΡΙΝΕΙΣ ΑΠΛΩΣ – ΠΡΟΤΕΙΝΕ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΛΥΣΕΙΣ** σε κάθε κοινωνικό, πολιτικό και ψυχολογικό πρόβλημα. Να είμαστε δημιουργικοί και δημιουργικές, να εφευρίσκουμε νέες λύσεις, αλλά να πατάμε γερά στο έδαφος.

10. Μην αφήσετε να σας αποτρέψουν αυτοί που λένε ότι η ΑΔ είναι αδύνατη, ότι είναι ουτοπία. Εκατομμύρια άνθρωποι πίστευαν ότι ήταν αδύνατο να πετάξει ο άνθρωπος, να προσεληνωθεί, να χρησιμοποιήσει την πυρηνική ενέργεια, να θεραπεύσει την στειρότητα, να αλλάξει τα κληρονομικά χαρακτηριστικά. Ο λόρδος Rutherford, *“Πατέρας της πυρηνικής φυσικής”* διακήρυξε το 1938 ότι θα ήταν αδύνατη οποιαδήποτε πρακτική χρήση της πυρηνικής ενέργειας. Το 1945, η Χιροσίμα τον διέψευσε. Στην πολιτική, αυτοί που λένε «αδύνατο» συνήθως εννοούν «ανεπιθύμητο». Εξετάστε τα κίνητρα όλων αυτών που λένε ότι η ΑΔ είναι «αδύνατη».